

84 (57)
M63

Sohibqiron yog'dusi

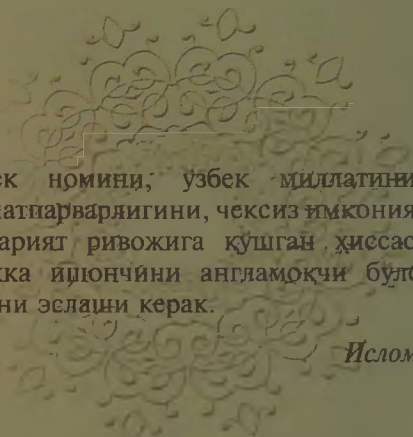
Minhojiddin Mirzo

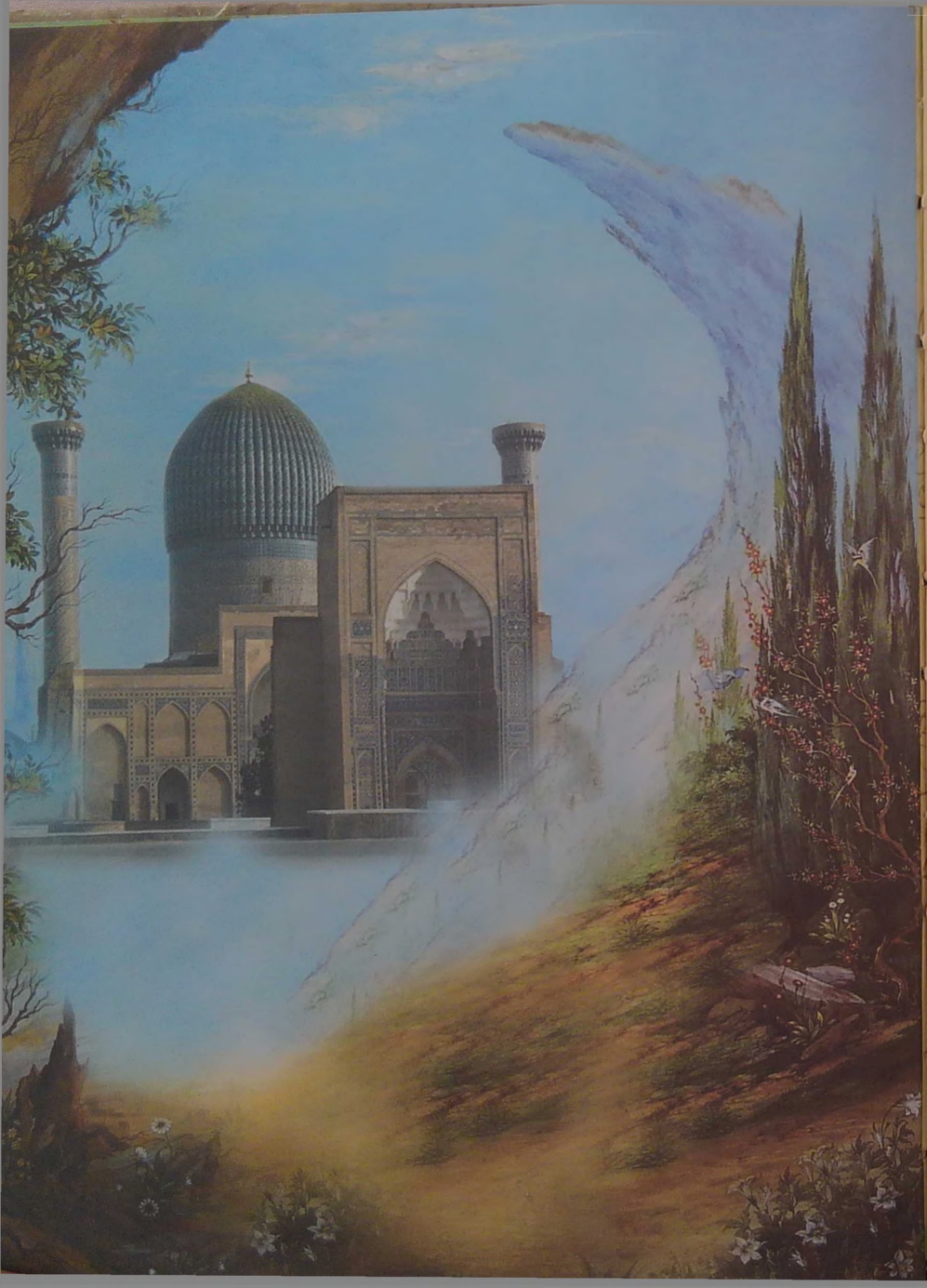

Кимки ўзбек номини, ўзбек миллатининг куч-қудратини, адолатпарварлигини, чексиз имкониятларини, унинг умумбашарият ривожига қўшган ҳисасини. шу асосда келажакка ишончини англамоқчи бўлса, Амир Темур сиймосини эслаши керак.

Ислом Каримов

84 (5У)
М63

Минҳожиддин Мирзо

СОҲИБҚИРОН ЁҒДУСИ

Маърифий достон

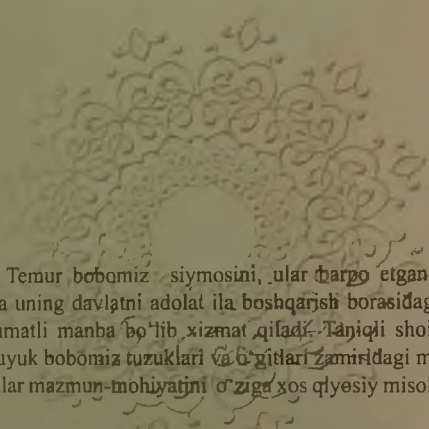

Ғафур Ғулом номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйи
Тошкент – 2016

“ҒАРҲОД” MS
KUTUBXONASI

275724

Aziz bolalar!

Sohibqiron Amir Temur bobomiz siymosini, ular harpo etgan saltanat asoslarini anglash, shaxsini idrok etishda uning davlatni adolat ila boshqarish borasidagi qarashlari bitilgan "Temur tuzuklari" kitobi qimmatli manba bo'lib xizmat qiladi. Tanikli shoir Minhojiddin Mirzo ushbu ma'rifiy dostonida buyuk bobomiz tuzuklari va o'g'itlari zaminidagi ma'no va hikmatlarni teranroq anglashingiz uchun ular mazmun-mohiyatini o'ziga xos qiyosiy misollar yordamida she'riy talqin etadi.

Ushbu asar siz aziz farzandlarimiz bilan bitga, ustoz va muallimlaringiz uchun ham Amir Temur shaxsiyatini anglashga bag'ishlangan ma'rifiy tadbirlar tashkil etishda muhim qo'llanma bo'lib xizmat qiladi, degan umiddamiz. Zero, Amir Temur shaxsiga hurmat buyuk ajdodlarimizga, o'zligimizga, boy tarixiy merosimiz, millatimizga bo'lgan yuksak ehtirom namunasidir.

“ТЕМУР ТУЗУКЛАРИ”ДАН ИЛҲОМЛАНИБ...

“Темур тузуклари” асари – ўзбек маданиятининг нодир ёдгорликларидан бири, жаҳон адабиётида монанди кам асар. Унинг фавқуллодда оханрабоси бор. Шу сабабдан ҳам олти юз йил ўтибдирки, жаҳонда бу нодир асарга кизиқиш сусаймайди, балки тобора ортиб боради, тиллардан тилларга таржима булади, у ҳақда мақолалар ёзилади, тадқиқотлар қилинади. Жараён давом этаверади. Сабаби содда: бу нодир асар Соҳибкирон Амир Темур каламига мансубдир. Ундаги допишмандона фикрлар, фалсафий умумлашмалар, халқимизнинг кўп асрлик тажрибаларидан келиб чиққан ҳаётий хулосалар қаймоғи кишини ҳайратга еолади. Ҳа, бу китоб мураккаб ҳаётни, турмуш машаққатларини ўз бошидан кечирган буюк давлат арбоби, бунёдкор, илм-фан ҳомийси ва буюк саркарда, “золимларнинг илкани мазлумлардан қиска қилган” султон томонидан ёзилганлиги билан ажралиб туради. Бу асар ижодкорни илҳомлантирмай қолмайди, у дилга мадад, қувват беради, беихтиёр қўлга қалам тулқиради.

Таниқлий шоир Минхожиддин Мирзо ҳам буюк бобокалонимизга эъзозу эҳтиром сифатида унинг табарруқ хотирасига таъзим бажо айлаб, “Соҳибкирон ёғдуси” номли маърифий дostonини қоғозга туширди. Бу ҳодисанинг Соҳибкирон Амир Темур таваллудининг 680 йиллиги арафасида юз бергани ҳам эътиборга сазовордир.

Шоир ўз дostonида Соҳибкирон ва унинг фаолиятини, ҳаётини ўзига хос йўсинда талқин этади. “Тузуклар”даги ҳикматларни ўқиб, шоир улар заминида ётган теран маъноларни илғашга ҳаракат қилади, ўзича излаб топади ва уни қўйма сатрларга айлантиради. Амир Темурнинг айтган шундай сузлари бор: “Раъият ахволидан огоҳ бўлдим, улуғларин оға қаторида, кичикларини фарзанд ўрнида қурдим.” Бир қараганда содда сузлар. Лекин унинг замирида пароканда элни бирлаштириш, юртни мустаҳкамлаш деган катта мақсад этади. Шоир ундан илҳомланиб шундай сатрлар битади:

Раъият ҳолидан огоҳ бўл доим,
Оқибат зиёсин қўксингда сақла.
Сенга мадад берар шунда Ҳудойим,
Шоҳ бўл, лек инсонлик бурчингни оқла.

Ёки: “Ҳар мамлакатда адолат эшигини очдим, зулму ситам йўлини тўсдим”, деб ёзгандилар Соҳибкирон ҳазратлари. Шоир эса бу ҳаётий ҳикматни шундай талқин этади:

Адолат мезонин маҳкам тут доим,
Ёмонга босмасин ҳеч вақт тарози.
Айбдорга жазо-ю оқилга карам –
Айласанг, хукмингдан Оллоҳ ҳам рози.

Амир Темур ҳаётини, унинг салтанатни бошқаришдаги фаолиятини, шу жумладан “Темур тузуклари” китобини урганганки инсон Соҳибқирон бобомиз бутун умри давомида, қайсики ишга киришмасин адолатни, узига дастуриламал деб билганини, “Қуч-адолатда” деган шиор бутун фаолияти асосини ташкил этганлигини англайди. Достонда Соҳибқирон фаолиятидаги мана шу жиҳатларга алоҳида эътибор билан ёндошилади.

“Амир Темурни англаш – ўзликни англаш демақдир”, деган эди хурматли Президентимиз Ислам Каримов.

“Соҳибқирон ёғдуси” достонига ҳам ўзликни англаш йулида танланган кадамлардан бири сифатида қаралиши керак. Достон ёшларимиз учун “Темур тузуклари” сингари нодир асар моҳиятини яхшироқ ва чуқурроқ англашда, бинобарин тарихимизни урганишда ҳолис хизмат курсатишига шубҳа йўқ.

*Муҳаммад Али,
Ўзбекистон халқ ёзувчиси*

SOHIBQIRON YOG'DUSI

MUQADDIMA

Ezgu hikmatlarning umri boqiydir,
Asrlar o'tsa ham quyoshday nurlı.
O'g'lim, Amir Temur tuzugiga boq,
Anglaysan u qanday odil, g'ururli.

O'ktam bobolarga izdosh avlodsan,
Qadding tut, ma'rifat quyoshing bo'lsin.
Bobongdan qolgan u ulug' meroslar,
Har lahza panching – yo'ldoshing bo'lsin.

SOHIBQIRON YOG'DUSI

MUQADDIMA

Эзгу хикматларнинг умри боқийдир,
Асрлар ўтса ҳам қуёшдай нурли.
Ўғлим, Амир Темур тузугига боқ,
Англайсан у қандай одил, ғурурли.

Ўқтам боболарга издош авлодсан,
Қадинг тут, маърифат қуёшинг бўлсин.
Бобонгдан қолган у улуг мерослар,
Ҳар лаҳза паноҳинг – йўлдошинг бўлсин.

“O‘g‘illarim! Millatning ulug‘ martabasini, saodatini saqlamoq uchun sizlarga qoldirayotgan vasiyat va tuzuklarni yaxshi o‘qing, aslo unutmang va tatbiq eting. Millatning dardlariga darmon bo‘lmoq vazifangizdir”.

“...Saltanat qurish, davlat tutish ishlarini bir necha tuzukka bog‘ladim va saltanat boshqarish haqida qo‘llanma (dasturilamal) yozib qoldirdim, toki farzandlarim va avlodimdan bo‘lganlarning har biri unga muvofiq ish yuritsin...” *

* * *

Tabiat qo‘ynida turfa rang olam
Har gulning ochilmoq lahzasi tayin.
Mavjuddir sirlil bir tartib qoida,
Donishmand dil uni anglar kun sayin.

Hamal ham shu qonun eng ajib bandi,
Dov-daraxt, tabiat shijoatdadir.
Bir dam muvozanat buzilmas aslo,
Olam qonuniga itoatdadir.

Har biri shu qonun bo‘yicha yashar,
Tartib bor, to‘rt fasl go‘yo fuqaro.
Shularga ibrat-la tashlagil nazar,
Borliq ham yashaydi ijrolar aro.

Davlatlar bordirki, tirtgagi – qonun,
Usiz tartib bo‘lmas, usiz obodlik.
Men shunday qonunlar yaratdim, toki,
Itaat asosi bo‘lsin ozodlik!

* “Temur tuzuklari” kitobidan

“Ўғилларим! Миллатнинг улуг мартабасини, саодатини сақламоқ учун сизларга қолдираётган васият ва тузуқларни яхши уқинг, асло унутманг ва татбиқ этинг. Миллатнинг дардларига дармон бўлмоқ вазифангиздир”.

“...Салтанат қуриш, давлат тутиш ишларини бир неча тузуқка боғладим ва салтанат боиқариш ҳақида қўлланма (дастуриламал) ёзиб қолдирдим, токи фарзандларим ва авлодимдан бўлганларнинг ҳар бири унга мувофиқ иш юритсин...” *

* * *

Табиат кўйнида турфа ранг олам
Ҳар гулнинг очилмоқ лаҳзаси тайин.
Мавжуддир сирли бир тартиб коида,
Донишманд дил уни англар кун сайин.

Ҳамал ҳам шу конун энг ажиб банди,
Дов-дарахт, табиат шижоатдадир.
Бир дам мувозанат бузилмас асло,
Олам конунига итоатдадир.

Ҳар бири шу конун бўйича яшар,
Тартиб бор, тўрт фасл гуё фукаро.
Шуларга ибрат-ла ташлагил назар,
Борлик ҳам яшайди ижролар аро.

Давлатлар бордирки, тиргаги – конун,
Усиз тартиб бўлмас, усиз ободлик.
Мен шундай конунлар яратдим, токи,
Итоат асоси бўлсин озодлик!

* “Темур тузуқлари” китобидан

“Kimki bizning qudratimizga shubha qilsa, biz qurdirgan binolarga qarasin”.

* * *

Inson kuch-u qudrati hech,
Qilichdamas, yodda tut.
Qirg'in bilan yurt ko'karmas
Zulm-zo'rlikni unut.
Qudrat bilan ulug' tangrim,
Bino etmish yer-ko'kni.
Ibratiga tolib etmish,
Men kabi odil – beknii.
Shundan qayga ot solmayin
Dilga joylab jur'atni.
Obodlikka sarf ayladim,
Ilkimdagi qudratni.
Qudratimga shubha qilgan,
Haqiqatni so'rasin.
Bizlar bunyod etgan ulug' –
Binolarga qarasin!

“Kimki bizning qudratimizga shubha qilsa, biz qurdirgan binolarga qarasin”.

* * *

Инсон кучу кудрати хеч,
Қиличдамас, ёдда тут.
Қирғин билан юрт кукармас
Зулм-зўрликни унут.
Қудрат билан улуг тангрим,
Бино этмиш ер-қўкни.
Ибратига толиб этмиш,
Мен каби одил – бекни.
Шундан кайга от солмайин
Дилга жойлаб журъатни.
Ободликка сарф айладим,
Илкимдаги кудратни.
Қудратимга шубха килган,
Ҳақиқатни сўрасин.
Бизлар бунёд этган улуг –
Биноларга қарасин!

“Garchi ishning qanday yakunlanishi taqdir pardasi ortida yashirin bo‘lsa ham, aqli raso va hushyor kishilardan kengash-u tadbir istab, fikrlarini bilmoq lozimdir. Ishbilarmon mardlik va shijoat sohibi, azmi qat’iy, tadbirkor va hushyor bir kishi ming-minglab tadbirsiz, loqayd kishilardan yaxshidir”.

***

Aql – tangri qudratin
Bir zarrasi, ziyosi.
Bilim ila oboddir
Insoniyat dunyosi.
Har mushkulga yechimdir
Tafakkurning mevasi.
To‘fonlarda cho‘kmagay
Aql-zako kemasi.
U qorong‘u dillarni,
Yorituvchi chiroqdur.
Kim aqlga suyanmas,
Hushyorlikdan yiroqdur.
Har mushkulda kengashgil,
Tadbir so‘rab fikrin bil.
Tangri rizosin desang,
Oqillarni hurmat qil!

“Гарчи ишнинг қандай яқунланиши тақдир пардаси ортида яширин бўлса ҳам, ақли расо ва хушёр кишилардан кенгашу тадбир истаб, фикрларини билмоқ лозимдир. Ишбилармон мардлик ва шиъсоат соҳиби, азми қатъий, тадбиркор ва хушёр бир киши минг-минглаб тадбирсиз, лоқайд кишилардан яхшидир”.

* * *

Ақл – тангри қудратин
Бир зарраси, зиёси.
Билим ила ободдир
Инсоният дунёси.
Ҳар мушкулга ечимдир
Тафаккурнинг меваси.
Тўфонларда чўкмагай
Ақл-зако кемаси.
У коронғу дилларни,
Ёритгувчи чироқдур.
Ким ақлга суянмас,
Хушёрликдан йироқдур.
Ҳар мушкулда кенгашгил,
Тадбир сўраб фикрин бил.
Тангри ризосин десанг,
Оқилларни хурмат қил!

“G‘anim lashkarini yengish qo‘shinning ko‘pligidan, mag‘lub bo‘lish esa sipohning kamligidan bo‘lmaydi. Balki, g‘olib bo‘lmoqlik Tangrining madadi va bandasining tadbiri bilandir”.

“Yuz ming otliq askar qila olmagan ishni bir to‘g‘ri tadbir bilan amalga oshirish mumkin”.

***

Tadbir asli tafakkurning
Nuri – yorug‘ quyoshi.
Dono tadbir donishmand dil
Har qadamda hamrohi.
Tadbir ila mushkullaring
Qulflari yechilar.
Tadbir ila tilsimlangan
Darvozalar ochilar.
To‘g‘ri tadbir el-u yurtning
Tinchligi kafolati.
Tadbir – ilm, zako asli
Millatning saodati.
Goho yuz ming askar bilan
Bo‘lolmasang muzaffar.
Bitta to‘g‘ri tadbir ila
Seniki bo‘lg‘ay zafar!

“Ғаним лашкарини енгиш қушиннинг қуплигидан, мағлуб бўлиш эса сипоҳнинг камлигидан бўлмайди. Балки, голиб бўлмоқлик Тангрининг мадади ва бандасининг тadbiri биландир”.

“Юз минг отлиқ аскар қила олмаган ишни бир туғри тadbir билан амалга ошириш мумкин”.

***

Тadbир asli тафаккурнинг
Нури – ёруғ қуёши.
Доно тadbир донишманд дил
Хар кадамда ҳамроҳи.
Тadbир ила мушкулларинг
Қулфлари ечилар.
Тadbир ила тилсимланган
Дарвозалар очилар.
Туғри тadbир элу юртнинг
Тинчлиги кафолати.
Тadbир – илм, zako asli
Миллатнинг саодати.
Гоҳо юз минг аскар билан
Бўлолмасанг музаффар.
Битта туғри тadbир ила
Сеники бўлғай зафар!

“Adolat va insof bilan Tangrining yaratgan bandalarini o‘zimdanda rozi qildim. Gunohkorga ham, begunohga ham rahm qilib, haqqoniyat yuzasidan hukm chiqardim. Xayr-ehson ishlarim bilan odamlar ko‘nglidanda joy oldim”.

“Zolimlardan mazlumlar haqqini oldim. Zolimlar yetkazgan ashyoviy va jismoniy zararlarni isbotlaganimdan keyin, ularni shariatga muvofiq odamlar o‘rtasida muhokama qildim va bir gunohkorning o‘rniga boshqasiga jabr-zulm o‘tkazmadim”.

* * *

Suvsizlikdan madadga muhtoj,
Quriyotgan niholni ko‘rsang.
Bir kosa suv topib quy albat,
Magarda sen chin inson bo‘lsang.
Qum to‘ldirgan bo‘lsa ko‘zini
Ko‘magingga zor bo‘lsa buloq.
Madad qo‘lin cho‘zib yordam ber,
Yaxshilik qil unga sen shu choq.
Mazlumlar ham parvarishga zor,
Madad kutsa qoshiga kelgil.
Zolimlarning changalidan sen,
Ular haqqin undirib bergil!

“Адолат ва инсоф билан Тангрининг яратган бандаларини ўзимдан рози қилдим. Гуноҳкорга ҳам, беғуноҳга ҳам раҳм қилиб, ҳаққоният юзасидан ҳукм чиқардим. Хайр-эҳсон ишларим билан одамлар кўнглидан жой олдим”.

“Золимлардан мазлумлар ҳаққини олдим. Золимлар етказган ашёвий ва жисмоний зарарларни исботлаганимдан кейин, уларни шариатга мувофиқ одамлар ўртасида муҳокама қилдим ва бир гуноҳкорнинг ўрнига бошқасига жабр-зулм ўтказмадим”.

* * *

Сувсизликдан мададга мухтож,
Куриётган ниҳолни кўрсанг.
Бир коса сув топиб қуй албат,
Магарда сен чин инсон бўлсанг.
Қум тўлдирган бўлса кўзини
Кўмагингга зор бўлса булок.
Мадад кўлин чўзиб ёрдам бер,
Яхшилик қил унга сен шу чок.
Мазлумлар ҳам парваришга зор,
Мадад кутса қошига келгил.
Золимларнинг чангалидан сен,
Улар ҳаққин ундириб бергил!

275 721

“GABHOD”
KULTURXONA

“Shijoatli kishilarni do‘st tut, chunki Tangri taolo jasur kishilarni ardoqlaydi”.

***

Do‘stlikdan kelgaydir baraka-yu qut,
Beburd kimsalarning do‘stligin unut.
Oqibatsiz dilni etmagil hamroh,
Do‘st tutsang shijoat sohibin do‘st tut.

Do‘sting mard bo‘lsa gar ko‘ngling ham shoddir,
Matonatli dilga tanballik yotdir.
Azm-u shijoatni ulug‘la har dam,
Jasur do‘st har ishda senga qanotdir.

Qoshingda tutmagil, qilma marhamat,
Ko‘ngliga o‘ktamlik, mardlik yotlarni.
Jasurlikda e‘zoz, saxovat himmat,
Tangri ham ardoqlar jasur zotlarni.

“Шижоатли кишиларни дўст тут, чунки Тангри таоло жасур кишиларни ардоқлайди”.

***

Дўстликдан келгайдир баракаю қут,
Бебурд кимсаларнинг дўстлигин унут.
Оқибатсиз дилни этмагил ҳамроҳ,
Дўст тутсанг шижоат соҳибин дўст тут.

Дўстинг мард бўлса гар кўнглинг ҳам шоддир,
Матонатли дилга танбаллик ётдир.
Азму шижоатни улуғла ҳар дам,
Жасур дўст ҳар ишда сенга қанотдир.

Қошингда тутмагил, қилма марҳамат,
Кўнглига ўқтамлик, мардлик ётларни.
Жасурликда эъзоз, саховат ҳиммат,
Тангри ҳам ардоқлар жасур зотларни.

“Ulamo bilan suhbatda bo‘ldim va pok niyatli, toza qalbli kishilarga talpindim. Ularning himmatlaridan ulush tilanib, muborak nafasleri bilan duo-fotiha berishlarini o‘tindim. Darvesh, faqir va miskinlarni o‘zimga yaqin tutdim, ularning ko‘ngillarini og‘ritmadim va hech bir talablarini rad etmadim”.

* * *

Daraxtlar-u o‘t-o‘lanlar ham
Ko‘kka bo‘ylab, talpinib o‘sar.
Xatarlardan ogoh etganday
Qizg‘aldoqlar yo‘lingni to‘sar.
Sahrodagi tashna yo‘lovchi
Talpinganday zilol suv tomon.
Saltanatni pok dillar asrab,
El-ulusni saqlaydi omon.
Yurtim obod, gullasin desang –
Yuksak tursin asrlar osha.
Pok dillarni e‘zozla har vaqt,
Sen ularga talpinib yasha!

“Уламо билан суҳбатда бўлдим ва пок ниятли, тоза қалбли кишиларга талпиндим. Уларнинг ҳимматларидан улуш тиланиб, муборак нафаслари билан дуо-фотиҳа беришларини утиндим. Дарвеш, фақир ва мискинларни ўзимга яқин тутдим, уларнинг кўнгилларини огритмадим ва ҳеч бир талабларини рад этмадим”.

* * *

Дарахтлару ўт-ўланлар ҳам
Кўкка бўйлаб, талпиниб ўсар.
Хатарлардан огоҳ этгандай
Қизғалдоқлар йўлингни тўсар.
Саҳродаги ташна йўловчи
Талпингандай зилол сув томон.
Салтанатни пок диллар асраб,
Эл-улусни сақлайди омон.
Юртим обод, гулласин десанг –
Юксак турсин асрлар оша.
Пок дилларни эъзозла ҳар вақт,
Сен уларга талпиниб яша!

“Azm-u jazm bilan ish tutdim. Biron ishni qilishga qasd qilgan bo‘lsam, butun zehnim, vujudim bilan bog‘lanib, bitirmagunimcha undan qo‘limni tortmadim”.

* * *

Ne ishga kirishsam undan qaytmadim,
Azm-u jazm ila men, ish boshin tutdim.
Butun vujudim-la zehnim baxsh etib
Goho halovat ne, orom, unutdim.

Qasd qilgan yumushga borlig‘im tikdim,
Mehnat-u mashaqqat ochdi yo‘limni.
Boshlagan ishinni bitirmaguncha
Men undan tortmadim aslo qo‘limni.

“Азму жазм билан иш тутдим. Бирон ишни қилишга қасд қилган бўлсам, бутун зеҳним, вужудим билан боғланиб, битирмагунимча ундан қулимни тортмадим”.

* * *

Не ишга киришсам ундан қайтмадим,
Азму жазм ила мен, иш бошин тутдим.
Бутун вужудим-ла зеҳним бахш этиб
Гоҳо халоват не, ором, унутдим.

Қасд қилган юмушга борлиғим тикдим,
Меҳнату машаққат очди йулимни.
Бошлаган ишимни битирмагунча
Мен ундан тортмадим асло қулимни.

“Hozirgi damgacha o‘tgan sultonlarning qonunlari va turish-turmushlarini donolardan so‘rab-surishtirdim. Har qaysilarining yo‘l-yo‘riqlari, turish-turmushlari, qilish-qilmishlari, aytgan gaplarini xotiramda saqladim va xush axloqlari, ma‘qul sifatlaridan namuna olib, unga amal qildim. Davlatlarining tanazzulga uchrashi sabablarini surishtirdim va davlat-u saltanat zavoliga sabab bo‘luvchi ishlardan saqlandim. Naslni buzuvchi, ocharchilik va vabo kasali keltiruvchi zulm va buzuqchilikdan saqlanishni o‘zimga lozim bildim”.

O‘tmishni o‘rgansang ulug‘ bir kitob,
Ne-ne zotlar surmish, davr-u davronlar.
O‘tganlar hayoti bizga bir xitob
Qismatin, kechmishin bitmish sultonlar.

Donolar bazmida so‘rdim, o‘rgandim,
Olam tartiblarin goh kun, tun qadar.
Ne-ne saltanatlar o‘tmish, dilbandim
Yaratilmish qancha tuzuk, qonunlar.

Ezgu amallar-u, ezgu tartiblar
Har qadam xayrli ishni yoqladim.
Neki o‘qdim men, neki o‘rgandim
Barchasin xotirda doim saqladim.

Nedan saltanatga yetajak zavol,
Nelar yemirguvchi tog‘day qasrni.
Qay sifat asragay, qay tutum ma‘qul
Nelar bezagaydir elni, naslni.

Yo‘l qo‘ymadim aslo, zulm-zo‘rlikka,
Shunda el-ulus-u, Haq-la yoqlandim.
Naslni buzuvchi qabih ishlardan –
Zulm-u buzuqlikdan doim saqlandim.

“Ҳозирги дамгача ўтган султонларнинг қонулари ва туриш-турмушларини донолардан сўраб-суриштирдим. Ҳар қайсиларининг йўл-йўриқлари, туриш-турмушлари, қилиш-қилмишлари, айтган гапларини хотирамда сақладим ва ҳуш ахлоқлари, маъқул сифатларидан намуна олиб, унга амал қилдим. Давлатларининг таназзулга учраши сабабларини суриштирдим ва давлату салтанат заволига сабаб бўлувчи ишлардан сақландим. Наслни бузувчи, очарчилик ва вабо касали келтирувчи зулм ва бузуқчиликдан сақланишни ўзимга лозим билдим”.

* * *

Ўтмишни ўргансанг улуғ бир китоб,
Не-не зотлар сурмиш, давру давронлар.
Ўтганлар ҳаёти бизга бир хитоб
Қисматин, кечмишин битмиш султонлар.

Донолар базмида сўрдим, ўргандим,
Олам тартибларин гох кун, тун қадар.
Не-не салтанатлар ўтмиш, дилбандим
Яратилмиш қанча тузук, қонунлар.

Эзгу амаллару, эзгу тартиблар
Ҳар қадам хайрли ишни ёқладим.
Неки ўқидим мен, неки ўргандим
Барчасин хотирда доим сақладим.

Недан салтанатга етажак завол,
Нелар емиргувчи тоғдай қасрни.
Қай сифат асрагай, қай тутум маъқул
Нелар безагайдир элни, наслни.

Йўл қўймадим асло, зулм-зўрликка,
Шунда эл-улусу, Ҳақ-ла ёқландим.
Наслни бузувчи кабиҳ ишлардан
Зулму бузуқчиликдан доим сақландим.

“Menga iltijo qilib kelgan badkirdor odamlar, xoh menga yaxshilik qilgan bo‘lsinlar, xoh yomonlik, saltanat taxtiga o‘tirganimdan keyin ularni xayr-ehsonlarim bilan xijolatga qo‘ydim. Menga qilgan yomonliklarini qilmagandek ko‘rib, ularni yomon qilinishlari daftari ustiga afv qalamini tortdim”.

***

Olovni olovla o‘chirib bo‘lmas,
Gulxanni suv bilan so‘ndirar olim.
Saxovat-u himmat yo‘lini tutsang
Qoshingda bosh egar hattoki zolim.

Yo‘limda uchratdim qancha zotlarni
Fozillar ichra men yaxshilik topdim.
Goh esa badkirdor kimsalar bois,
Zahmat-la zahar-u zaqqumlar totdim.

Adolat taxtida ilkim yetsa-da
Alarga qilmadim aslo yomonlik.
Xayr-u ehson ila etdim xijolat
Lutf etib, afv etib berdim omonlik.

Ezgulik yuvadir ko‘ngil zangini
G‘azab-la topilmas haq yo‘l-risolat.
Yomon qilmishlarin daftari uzra
Afv qalamin tortib qildim xijolat.

“Menga iltijoso qilib kelgan badkirdor odamlar, xoh menga yaxshilik qilgan bulsinlar, xoh ёмонлик, салтанат тахтига утирганимдан кейин уларни хайр-эхсонларим билан хижолатга кўйдим. Menga qilgan ёмонликларини қилмагандек кўриб, уларни ёмон қилмишлари дафтари устига афв қаламини тортдим”.

***

Olovni olovla uchi rib bulmas,
Gulxanni suv bilan sundirar olim.
Saxovatu himmat yulini tutsang
Koshingda bosh egar hattoki zolim.

Yulimda uchratdim qancha zotlarni
Fozillar ichra men yaxshilik topdim.
Goh esa badkirdor kimsalar bois,
Zahmat-la zaharu zaqqumlar totdim.

Adolat taxtida ilkim etsa-da
Alarga qilmadim aslo ёмонлик.
Xayru ehson ila etdim hijolat
Lutf etib, afv etib berdim omonlik.

Ezgulik yuvadir kungil zangini
Gazab-la topilmas haq yul-risolat.
Ёмон қилмишларин дафтари узра
Афв қаламин тортиб қилдим хижолат.

“Ra’iyat ahvolidan ogoh bo’ldim, ulug’larini og’a qatorida, kichiklarini farzand o’rnida ko’rdim”.

* * *

Ra’iyat holidan ogoh bo’l doim,
Oqibat ziyosin ko’ksingda saqla.
Senga madad berar shunda xudoyim,
Shoh bo’l, lek insonlik burchingni oqla.

Ulug’lar har biri bebaho davlat,
Hikmatlar jam bo’lgan ulkan bir kitob.
Kichiklar-chi, senga farzand, e’zozla
Yodda tut, barchaga barobar oftob!

*“Раъият аҳволидан огоҳ бўлдим, улуғларини ога қаторида,
кичикларини фарзанд урнида кўрдим”.*

* * *

Раъият ҳолидан огоҳ бўл доим,
Окибат зиёсин кўксингда сақла.
Сенга мадад берар шунда худойим,
Шоҳ бўл, лек инсонлик бурчингни окла.

Улуғлар ҳар бири бебаҳо давлат,
Ҳикматлар жам бўлган улкан бир китоб.
Кичиклар-чи, сенга фарзанд, эъзозла
Ёдда тут, барчага баробар офтоб!

“Hokimlar, sipoh va ra’iyatdan qaysi birining xalqqa jabr-zulm yetkazganini eshitsam, ularga nisbatan darhol adolat-u insof yuzasidan chora ko’rdim”.

“Agar dorug’alar va hakamlar xalqqa zulm qilib, ularni xarob qilgan bo’lsalar, qilgan ishlariga loyiq jazo berdim”.

***

Dorug’alar, hokimlar asli
Adolatning peshvosidirlar.
Raiyatga panoh, birodar,
Bir oila – oshnosidirlar.
Xalq ko’makka zor bo’lib tursa,
Mehr emas, ko’rsalar zulm.
Unday hokim muhabbat emas,
O’z-o’ziga tilagay o’lim.
El adolat tilaydi har vaqt,
Podshoh ersang, ko’z yoshlarin art.
Qay bir hokim elga zulm etsa,
Qilmishi-chun jazolamoq shart!

“Хоқимлар, сипоҳ ва ра’иятдан қайси бирининг халққа жабр-зулм етказганини эшитсам, уларга нисбатан дарҳол адолату инсоф юзасидан чора қурдим”.

“Агар доругалар ва ҳакамлар халққа зулм қилиб, уларни хароб қилган бўлсалар, қилган ишларига лойиқ жазо бердим”.

***

Доругалар, хоқимлар асли
Адолатнинг пешвосидирлар.
Раиятга панох, биродар,
Бир оила – ошносидирлар.
Халқ кумакка зор бўлиб турса,
Мехр эмас, кўрсалар зулм.
Ундай хоқим муҳаббат эмас,
Ўз-ўзига тилагай ўлим.
Эл адолат тилайди ҳар вақт.
Подшоҳ эрсанг, кўз ёшларин арт.
Қай бир хоқим элга зулм этса,
Қилмиши-чун жазоламоқ шарт!

“Yaxshilarga – yaxshilik qildim, yomonlarni esa o‘z yomonliklariga topshirdim. Kim menga do‘stlik qilgan bo‘lsa, do‘stligi qadrini unutmadim va unga muruvvat, ehson, izzat-u ikrom ko‘rsatdim”.

“Do‘st-dushman kimki menga iltijo qilib kelgudek bo‘lsa, do‘stlarga shunday muomala qildimki, do‘stligi yana-da ortdi, dushmanlarga esa shunday munosabatda bo‘ldimki, ularning dushmanligi do‘stlikka aylandi”.

* * *

Mushkullar ko‘p erur bilsang hayotda,
Qayiqqa suv to‘lib bir kun, baliqchi.
Daryoga g‘arq bo‘la boshlagan chog‘i,
Madadga qo‘l cho‘zdi unga do‘st ovchi.

Hayotning ming turli sinovlari ko‘p,
Ming turli xatarlar, hadik joningda.
Eng mushkul chog‘da ham madadga shaydir,
Sen uchun jonfido do‘sting yoningda.

Do‘st – madad, do‘st – tayanch. do‘st bu – quvonching,
Do‘stlar bog‘ etajak ko‘ngil cho‘lini.
Kim senga yo‘ldosh-u, sodiq unutm,
Mahkam tut madadga cho‘zgan qo‘lini.

Do‘stlar bor, mehr va oqibat bordir,
Yurtlar bor – butun el do‘st bo‘lib yashar.
Sen shunday oqibat ko‘rsatgil toki,
Seni o‘ziga do‘st deb bilsin bashar!

“Яхшиларга – яхшилик қилдик, ёмонларни икки ёмонликларига топширдик. Ким менга дўстлик қилган бўлиб, дўстликни қадрини унутмадик ва унга мурувват, ҳасан, илтиму нарам кўрсатдик”.

“Дўст-дўшмандан қанчки менга илтижо қилиб келишган бўлиб, дўстларга муамала қилдикки, дўстликни янада ортди, дўшманларга эса шундай муносабатда бўлдикки, уларнинг дўшманликни дўстликка айланди”.

* * *

Мушкуллар кўп эрур билсанг ҳаётда,
Кайикка сув тулиб бир кун, баликчи,
Дарёга гарк була бошлаган чоғи,
Мададга кўл чўзди унга дўст овчи.

Ҳаётнинг минг турли синовлари кўп,
Минг турли хатарлар, ҳадик жонингда
Энг мушкул чоғда ҳам мададга шайдир,
Сен учун жонфидо дўстинг ёнингда.

Дўст – мадад, дўст – таянч, дўст бу – қувончинг,
Дўстлар боғ утажак кўнгил чўлини.
Ким сенга йулдошу, содиқ унутма,
Маҳкам тут мададга чўзган кўлини.

Дўстлар бор, меҳр ва оқибат бордир,
Юрғлар бор – бутун эл дўст бўлиб яшар.
Сен шундай оқибат кўрсатгил токи,
Сени ўзига дўст деб билсин башар!

“Farzandlar, qarindoshlar, oshna-og‘ayni, qo‘shnilar va men bilan bir vaqtlar do‘stlik qilgan barcha odamlarni davlat-u ne‘mat martabasiga erishganida unutmadim. haqlarini ado etdim”.

“Menda biron kimsaning haqi bo‘lsa, haqini hech vaqt unutmadim. Biron kimsa bilan tanishgan bo‘lsam, uni hech vaqt nazarimdan qoldirmadim”.

***

Marhamat ko‘rdingmi, shukrin qil ado,
Yaxshilik qilganga yaxshilik qilg‘il.
Insonni g‘urbatga tashlaydi xato,
Ezgulik najotdir, burchingni bilg‘il.

Sahroda soyali daraxt ham madad
Bahr olsang bir fursat joningni saqlab.
Ollohga shukrona aytib beadam,
Bir kosa suv quyib ket, burching oqlab.

Yaxshilik urug‘in sochmay dunyoga,
Hech qachon tangridan marhamat kutma.
Yaqinroq bo‘layin desang ziyoga,
Senda kimning haqi bo‘lsa unutma!

“Farzandlar, qarindoshlar, oshna-og‘ayni, qo‘shnilar va men bilan bir vaqtlar d‘ustlik qilgan barcha odamlarni davlatu ne‘mat martabasiga erishganida unutmadim, haqlarini ado etdim”.

“Menda biron kimsaning haqi bulsa, haqini hech vaqt unutmadim. Biron kimsa bilan tanishgan bulsam, uni hech vaqt nazarimdan qoldirmadim”.

***

Marhamat k‘urdingmi, shukrin qil ado,
Yaxshilik qilganga yaxshilik qilgil.
Insonni gurbatga tashlaydi xato,
Ezgulik najotdir, burchingni bilgil.

Sahroda soyali daraxt ham madad
Bahr olsang bir fursat joningni saqlab.
Ollohga shukrona aytib beadam,
Bir kosa suv kuyib ket, burching oqlab.

Yaxshilik urug‘in sochmay dunega,
Hech qachon tangridan marhamat kutma.
Yaqinroq bulayin desang ziyega,
Senda kimning haqi bulsa unutma!

“Qaysi bir sipohiy tuz haqi va vafodorlikni unutib, xizmat vaqtida o‘z sohibidan yuz o‘girib, mening oldimga kelgan bo‘lsa, unday odamni o‘zimga eng yomon dushman deb bildim”.

* * *

Sadoqat – mardlik-la o‘lchanar har vaqt
Egasin unutgan sakda yo‘q vafo.
Xiyonatchi erdan sodiqlik kutma,
Undan topajaging bo‘lg‘usi jafu.

Qaysi bir sipohiy ahdini buzsa,
Tuz haqin unutib, qilsa xiyonat.
Yuz bursa sohibi, do‘sti yoridan
U qalbdan izlama aslo diyonat.

Kim shunday orsizlik, qabihlik ila
Qoshimga kelsa gar hushyorlik qildim.
Tuzin oqlamagan beburd kaslarni
O‘zimga eng yomon dushman deb bildim.

“Қайси бир сипоҳий туз ҳақи ва вафодорликни унутиб, хизмат вақтида ўз соҳибидан юз ўгириб, менинг олдимга келган бўлса, ундай одамни ўзимга энг ёмон душман деб билдим”.

* * *

Садоқат – мардлик-ла ўлчанар ҳар вақт
Эгасин унутган сакда йўқ вафо.
Хиёнатчи эрдан содиклик кутма,
Ундан топажагинг бўлғуси жафо.

Қайси бир сипоҳий аҳдини бузса,
Туз ҳақин унутиб, қилса хиёнат.
Юз бурса соҳиби, дўсти ёридан
У калбдан излама асло диёнат.

Ким шундай орсизлик, кабиҳлик ила
Қошимга келса гар хушёрлик қилдим.
Тузин окламаган бебурд касларни
Ўзимга энг ёмон душман деб билдим.

“Hech kimdan o‘ch olish payida bo‘lmadim. Tuzimni totib, menga yomonlik qilganlarni parvardigori olamga topshirdim. Sofdil kishilar, sayyidlar, olimlar va fozillarga dargohim doim ochiq edi. Nafsi yomon himmatsizlarni, ko‘ngli buzuc qo‘rqoqlarni majlisimdan quvib yubordim”.

* * *

Adovat – ko‘ngilni yemirguvchi zang,
Qaro niyatlardan vujud pok bo‘lmas.
G‘azab-la adovat qilmadim diltang
Adolatli dilda Haq nuri so‘nmas.

Hech kimdan o‘ch olish yo‘lin tutmadim,
Yaxshilik yo‘lida doim shoshildim.
Tuz haqin unutgan riyokorlarni
Yaratgan hukmiga topshirdim.

Ochib dargohimning eshiklarini
Sofdil kishilarga chiqoldim peshvoz.
Fozil-u sayyidlar, olimlar ila
Donishlar bazmida bo‘loldim hamroz.

Nafis majlislarni nurdek yoritgan,
Hikmatlar sehriga aslo to‘ymadim.
Badnafs-u himmatsiz qaro dillarni
Dargohim eshigin yopib, qo‘ymadim.

“Хеч кимдан ўч олиш пайида бўлмадим. Тузимни тотиб, менга ёмонлик қилганларни парвардигори оламга топширдим. Софдил кишилар, саййидлар, олимлар ва фозилларга даргоҳим доим очик эди. Нафси ёмон ҳимматсизларни, кўнгли бузук қўрқоқларни мажлисимдан қувиб юбордим”.

* * *

Адоват – кўнгилини емиргувчи занг,
Қаро ниятлардан вужуд пок бўлмас.
Ғазаб-ла адоват қилмадим дилтанг
Адолатли дилда Ҳақ нури сўнмас.

Хеч кимдан ўч олиш йўлини тутмадим,
Яхшилик йўлида доим шошилдим.
Туз ҳақин унутган риёкорларни
Яратган ҳукмига топширдим.

Очиб даргоҳимнинг эшикларини
Софдил кишиларга чиқолдим пешвоз.
Фозилу саййидлар, олимлар ила
Донишлар базмида бўлолдим ҳамроз.

Нафис мажлисларни нурдек ёритган,
Ҳикматлар сеҳрига асло тўймадим.
Баднафсу ҳимматсиз қаро дилларни
Даргоҳим эшитин ёпиб, қўймадим.

“Kimning aqli va shijoatini sinov tarozusida tortib ko‘rib, boshqalarnikidan ortiqroq ko‘rsam, uni tarbiya qilib, amirlik darajasiga ko‘tarar edim. So‘ngra ko‘rsatgan xizmatiga yarasha martabasini yana-da oshirar edim”.

* * *

Eng ulug‘ ibrat, bilsang,
Tangriga xos, unutma.
Haqni etgil e‘tirof,
Shaytondan ko‘mak kutma.
Qara, quyosh mehridan
Nur yog‘ilar jahonga.
Lolman egam mehridan
Bu ham ibrat insonga.
Tangrining dargohida
Oftob topmish zo‘r hurmat.
Shu sabab ko‘kda joyi,
Bu ham bizga zo‘r ibrat.
Kimki dildan xizmatda
Haq yo‘lin et ixtiyor.
Martabasin ko‘tarib
Ayla uni baxtiyor.

*“Кимнинг ақли ва шижоатини синов тарозусида тартиб кўриб,
бошқаларникидан ортиқроқ кўрсам, уни тарбия қилиб, амирлик
даражасига кутарар эдим. Сунгра кўрсатган хизматига яраша
мартабасини янада оширар эдим”.*

* * *

Энг улуғ ибрат, билсанг,
Тангрига хос, унутма.
Ҳақни этгил эътироф,
Шайтондан кўмак кутма.
Қара, куёш меҳридан
Нур ёғилар жаҳонга.
Лолман эгам меҳридан
Бу ҳам ибрат инсонга.
Тангрининг даргоҳида
Офтоб топмиш зўр хурмат.
Шу сабаб кўкда жойи,
Бу ҳам бизга зўр ибрат.
Кимки дилдан хизматда
Ҳақ йўлини эт ихтиёр.
Мартабасин кўтариб
Айла уни бахтиёр.

"Sarmoyasi qo'ldan ketib qolgan savdogarga o'z sarmoyasini qaytadan tiklab olishi uchun xazinadan yetarli miqdorda oltin berilsin. Dehqonlar va ra'iyatdan qaysi birining dehqonchilik qilishga qurbi yetmay qolgan bo'lsa, unga ekin-tikin uchun zarur urug' va asbob tayyorlab berilsin. Agar fuqarodan birining uy-imorati buzilib, tuzatishga qurbi yetmasa, kerakli uskunalarni yetkazib berib, unga yordam berilsin".

***

Mardlar yiqilganni qo'llar har qachon
Cho'kayotgan kimsa madadga muhtoj.
Yaxshilig-u himmat yo'lini tutdim
Yaxshilik – insonning boshidagi toj.

Sarmoyasi qo'ldan ketgan savdogar
Madadga zor bo'lsa, ko'makka keldim.
Qaytadan qaddini tiklashi uchun
Xazinam ochdim-u sarmoya berdim.

Dehqon urug'likka zor bo'lgan mahal,
Tortiq qildim unga, bug'doy va omoch.
Sen ham ey davomchim rizolik so'rsang
Xazinang avvalo muhtojlarga och.

Magar bir fuqaro uyi buzilsa
Tiklashga yetmasa qurbi, imkoni.
Unga madad bersin, uskuna bersin
Yaxshilik aylasin, anga xoqoni.

Shundan fayz-baraka yog'dirar Olloh
Kushoyish bergaydir ekin, tikinga.
Gar himmat kamarin mahkam bog'lasang
Haq o'zi kuch qo'shar, sening kuchingga.

"Сармойаси қўлидан кетиб қолган савдогарга ўз сармойасини қайтадан тиклаб олиши учун хазинадан етарли миқдорда олтин берилсин. Деҳқонлар ва раъиятдан қайси бирининг деҳқончилик қилишга қурби етмай қолган бўлса, унга экин-тикин учун зарур уруғ ва асбоб тайёрлаб берилсин. Агар фуқародан бирининг уй-иморати бузилиб, тuzатишга қурби етмаса, керакли ускуналарни етказиб бериб, унга ёрдам берилсин".

***

Мардлар йиқилганни қўллар ҳар қачон
Чўкаётган кимса мададга мухтож.
Яхшилигу ҳиммат йўлини тутдим
Яхшилик – инсоннинг бошидаги тож.

Сармойаси қўлдан кетган савдогар
Мададга зор бўлса, қўмакка келдим.
Қайтадан қаддини тиклаши учун
Хазинам очдим у сармойа бердим.

Деҳқон уруғликка зор бўлган маҳал,
Тортиқ қилдим унга, буғдўй ва омоч.
Сен ҳам эй давомчим ризолик сўрсанг
Хазинанг аввало мухтожларга оч.

Магар бир фуқаро уйи бузилса
Тиклашга етмаса қурби, имкони.
Унга мадад берсин, ускуна берсин
Яхшилик айласин, анга хоқони.

Шундан файз-барака ёғдирар Оллоҳ
Кушойиш бергайдир экин, тикинга.
Гар ҳиммат камарин маҳкам боғласанг
Ҳақ ўзи куч қўшар, сенинг кучинга.

“Podsho saltanat ishlarida har kimning soʻzini eshitsin, har kimdan fikr olsin. Qaysi biri foydaliroq boʻlsa, uni koʻngil xazinasida saqlab vaqtida ishlatsin”.

* * *

Podshohlik, saltanat gullashi uchun
Darkor erur unga ikki xazina.
Birida tillo-yu zarlar saqlansa,
Qalbdagi makonda hikmat – ganjina.

Saltanat ishida soʻzlarin tinglab,
Oqillar daʼvatin dil etsin zikr.
Adolat hukmini yurgizmoq uchun
Har qadam darkordur ham shukr, fikr.

Hikmat – bu moʻminning yoʻqotgan ganji,
Topgan chogʻ shoshilmay, dilda saqlasin.
Koʻngil mehrobida asrabon uni,
Har ishda hikmatning haqqin oqlasin.

Fozillar soʻzida jamdur haq maʼni,
Ezgu daʼvatlar bor shoir baytida.
Tafakkur xazinang ochib ishlatgil
Bunday javohirmi zarur paytida.

*“Подшо салтанат ишларида ҳар кимнинг сўзини эшитсин,
ҳар кимдан фикр олсин. Қайси бири фойдалирок бўлса, уни кўнгил
хазинасида сақлаб вақтида ишлатсин”.*

* * *

Подшоҳлик, салтанат гуллаши учун
Даркор эрур унга икки хазина.
Бирида тиллою зарлар сақланса,
Қалбдаги маконда ҳикмат – ганжина.

Салтанат ишида сўзларин тинглаб,
Оқиллар даъватин дил этсин зикр.
Адолат ҳукмини юргизмоқ учун
Ҳар кадам даркордур ҳам шукр, фикр.

Ҳикмат – бу мўминнинг йўқотган ганжи,
Топган чоғ шошилмай, дилда сақласин.
Кўнгил меҳробида асрабон уни,
Ҳар ишда ҳикматнинг ҳақкин окласин.

Фозиллар сўзида жамдур ҳақ маъни,
Эзгу даъватлар бор шоир байтида.
Тафаккур хазинанг очиб ишлатгил
Бундай жавохирни зарур пайтида.

“Kimki bironing molini zo‘rlik bilan tortib olgan bo‘lsa, mazlumning molini zolimdan qaytarib olib, egasiga topshirsinlar”.

***

Har banda yelkasida
Bordir insonlik yuki.
Zaifga yetmasin hech
Zo‘ravonlarning kuchi.
Qahraton sovug‘idan
Asrar olamni oftob.
Shu mehrning o‘zi ham
Sen-u menga zo‘r xitob.
Kimki elga mas‘uldir
Chog‘in bilgay yukini.
Talon-tarojdan saqlar
Fuqaroning mulkini.

“Кимки бировнинг молини зўрлик билан тортиб олган бўлса, мазлумнинг молини зolimдан қайтариб олиб, эгасига топширсинлар”.

***

Ҳар банда елкасида
Бордир инсонлик юки.
Заифга етмасин ҳеч
Зўравонларнинг кучи.
Қаҳратон совуғидан
Асрар оламини офтоб.
Шу меҳрнинг ўзи ҳам
Сену менга зўр хитоб.
Кимки элга масъулдир
Чоғин билгай юкини.
Талон-тарождан сақлар
Фуқаронинг мулкини.

“Hech bir sipohiyning xizmati nazardan chetda qolmasin, chunki ular davlat xizmatida bo‘lib, boqiy hayotlarini foniy dunyo naqdi uchun ayamaganliklarining o‘zigagina ham in‘omga va moddiy ta‘minotda bo‘lishga haqli va loyiqdirlar. Uni in‘omidan mahrum qilib, xizmatlarini ko‘rsatmasalar insofsizlik qilgan bo‘lurlar”.

* * *

Har ishga kirishdim, insof, adl ila
Sadoqat bahosin yodda saqladim.
Hatto har sipohiy xizmatini ham
Taqdirlab, tojdorlik haqqin oqladim.

Sipohlar – tirgagi saltanatimning,
Davlat, Haq yo‘lida fidolikka shay.
E‘zoz-u ikromga ko‘proq loyiqdir
Ne uchun alarning haqqin yoqlamay?

Aziz hayotlarin tikmishdir ular
Davlat xizmatida dunyo naqdiga.
Saltanat barqaror mamlakat tinchdir
Ular tirik qo‘rg‘on el-yurt baxtiga.

Shu bois loyiqdir tahsin-ehsonga
Ani in‘omlardan mahrum etmangiz.
Xizmatin munosib baholang har vaqt
Insof chizig‘idan aslo o‘tmangiz.

“Ҳеч бир сипоҳийнинг хизмати назардан четда қолмасин, чунки улар давлат хизматида бўлиб, боқий ҳаётларини фоний дунё нақди учун аямаганликларининг ўзигагина ҳам инъомга ва моддий таъминотда бўлишга ҳақли ва лойиқдирлар. Уни инъомидан маҳрум қилиб, хизматларини кўрсатмасалар инсофсизлик қилган бўлурлар”.

* * *

Ҳар ишга киришдим, инсоф, адл ила
Садоқат баҳосин ёдда сакладим.
Ҳатто ҳар сипоҳий хизматини ҳам
Тақдирлаб, тождорлик ҳақкин оқладим.

Сипоҳлар – тиргаги салтанатимнинг,
Давлат, Ҳақ йўлида фидоликка шай.
Эъзозу икромга кўпроқ лойиқдир
Не учун аларнинг ҳақкин ёқламай?

Азиз ҳаётларин тикмишдир улар
Давлат хизматида дунё нақдига.
Салтанат барқарор мамлакат тинчдир
Улар тирик қўрғон эл-юрт бахтига.

Шу боис лойиқдир таҳсин-эхсонга
Ани инъомлардан маҳрум этмангиз.
Хизматин муносиб баҳоланг ҳар вақт
Инсоф чизигидан асло ўтмангиз.

“G‘anim tomonidan bizning qo‘limizga har qanday sipohiy asir bo‘lib tushsa, uni o‘ldirmasinlar. Unga ixtiyor berilsin. Agar navkarlikni qabul qilsa, navkar qilsinlar, yo‘q esa uni ozod etsinlar”.

* * *

G‘anim askari ham avvalo inson
Qahrdan ko‘zlarinig bo‘lmasin basir.
Kimnidir dilbandi, kimning otasi
Qarshingda bosh eggan, sipohiy – asir.

Shoshma o‘ldirmoqqa, ixtiyor bergil,
Ko‘ngil amri ila tanlasin yo‘lin.
Axir u podshohin tuzin oqlagan
Bekor ko‘tarmagan, tig‘ tutgan qo‘lin.

Tanlash ixtiyori o‘zida aning
Inson deb bilgil-u, sen qadriga yet.
Xoh u navkarlikni etsin ixtiyor
Ixtiyor qilmasa – ani ozod et.

“Fanim tomonidan bizning qo‘limizga har qanday sipohiy asir bulib tushsa, uni uldirmasinlar. Unga ixtiyor berilsin. Agar navkarlikni qabul qilsa, navkar qilsinlar, yuq esa uni ozod etsinlar”.

* * *

Fanim askari ham avvalo inson
Qahrdan kuзlarinig bulmasin basir.
Kimnidir dilbandi, kimning otasi
Qarshingda bosh eggan, sipohiy – asir.

Shoshma uldirmokka, ixtiyor bergil,
Kungil amri ila tanlasin yu‘lin.
Axir u podshohin tuzin oqlagan
Bekor kutarmagan, tig‘ tutgan kuln.

Tanlash ixtiyori uzida aning
Inson deb bilgilu, sen kadriga et.
Xoh u navkarlikni etsin ixtiyor
Ixtiyor qilmasa – ani ozod et.

“Sodiq va vafodor do‘st ulkim, o‘z do‘stidan ranjimaydi, do‘stining dushmanini o‘z dushmani deb biladi. Agar kerak bo‘lsa, do‘sti uchun jonini ham ayamaydi. Aqlli dushman johil-u nodon do‘stdan yaxshiroq”.

***

Bu ko‘hna dunyoning ishlari qiziq
Bir yonda sodiq do‘st, bir yonda g‘anim.
Do‘stlarga tayanib, yovlarim yengum
Toki toptalmasin, qutlug‘ Vatanim.

Sodiq do‘st ranjimas, aslo do‘stidan
Uning asragani ishonch-u sha‘ndir.
Do‘stiga doimo vafodir yo‘ldosh
Do‘stining dushmani unga dushmandir.

Har ishda Haq o‘zi senga bo‘lsin yor
Do‘stlar sadoqatin asra joningda.
Sen uchun jonini bermoqqa tayyor
Shunday do‘stlar bo‘lsin, doim yoningda.

Yana bir hikmatni unutma aslo
Sholi ichida ham kurmak bor biroq.
Mardlik jang bobida aqlli dushman
Nodon, johil do‘stdan gohi yaxshiroq.

*“Содиқ ва вафодор дўст улким, ўз дўстидан ранжимади,
дўстининг душманини ўз душмани деб билади. Агар керак булса, дўсти
учун жонини ҳам аямайди. Ақлли душман жоҳилу нодон дўстдан
яхшироқ”.*

* * *

Бу кўҳна дунёнинг ишлари қизик
Бир ёнда содиқ дўст, бир ёнда ғаним.
Дўстларга таяниб, ёвларим енгум
Токи топталмасин, кутлуғ Ватаним.

Содиқ дўст ранжимас, асло дўстидан
Унинг асрагани ишончу шаъндир.
Дўстига доимо вафодир йўлдош
Дўстининг душмани унга душмандир.

Ҳар ишда Ҳақ ўзи сенга бўлсин ёр
Дўстлар садоқатин асра жонингда.
Сен учун жонини бермоққа тайёр
Шундай дўстлар бўлсин, доим ёнингда.

Яна бир ҳикматни унутма асло
Шоли ичида ҳам қурмак бор биров.
Мардлик жанг бобида ақлли душман
Нодон, жоҳил дўстдан гоҳи яхшироқ.

“Dushman sendan muruvvat va xayr-ehson ko‘rsa-yu yana qaytadan dushmanlik yo‘lini tutsa, uni parvardigorning hukmiga topshir”.

* * *

Tangri ham gunohni kechirgay albat
Magar tavba qilsang dildan o‘kinib.
Gunohla dunyoda yashamoq og‘ir
Yaratgandan aslo bo‘lmas berkinib.

Dushmanга ham goho etsang muruvvat
Marhamat ko‘rsatsang, berib xayr-ehson.
Shunda ham g‘animlik yo‘lini tutsa,
Bilgilki u chindan nodondir, nodon.

Jazolash qochmaydi, shoshma, sabr et,
G‘azabing ichga yut, qahringni yashir.
O‘zi chiqargaydir bunda ajrimni
Ani Yaratganning hukmiga topshir.

“Душман сeндан мурувват ва хайр-эхсон кўрсаю яна қайтадан душманлик йўлини тутса, уни парвардигорнинг ҳукмига топшир”.

* * *

Тангри ҳам гунохни кечиргай албат
Магар тавба қилсанг дилдан ўкиниб.
Гунохла дунёда яшамок оғир
Яратгандан асло бўлмас беркиниб.

Душманга ҳам гоҳо этсанг мурувват
Марҳамат кўрсатсанг, бeриб хайр-эхсон.
Шунда ҳам ғанимлик йўлини тутса,
Билгилки у чиндан нодондир, нодон.

Жазолаш қочмайди, шошма, сабр эт,
Ғазабинг ичга ют, қаҳрингни яшир.
Ўзи чиқаргайдир бунда ажримни
Ани Яратганнинг ҳукмига топшир.

“Bugungi ishni ertaga qoldirma”.

* * *

Bahorgi ishlarni yozda qilmaslar
Yozning yumushlarin bajarmas kuzda.
Amal-u ishing-la doim tasdiq et
Neni izhor etsang, lisonda – so‘zda.

Har ishning o‘z vaqti, muddati bordir
Haq ishin ko‘r – unda tartib-intizom.
Har ishda muhlat-u vaqtini unutma
Olamning rivojin asosi nizom.

O‘n besh kun oy to‘lar, o‘zgarmas muhlat
Yulduzlar nur to‘shar, siyoh kechaga.
Yaratgan amriga mone bo‘lmasa,
Bugungi ishingni qo‘yma ertaga.

“Бугунги ишни эртага қолдирма”.

* * *

Баҳорги ишларни ёзда қилмаслар
Ёзнинг юмушларин бажармас кузда.
Амалу ишинг-ла доим тасдиқ эт
Нени изҳор этсанг, лисонда – сўзда.

Ҳар ишнинг ўз вақти, муддати бордир
Ҳақ ишин кўр – унда тартиб-интизом.
Ҳар ишда муҳлату вақтни унутма
Оламнинг ривожин асоси низом.

Ўн беш кун ой тўлар, ўзгармас муҳлат
Юлдузлар нур тўшар, сиёҳ кечага.
Яратган амрига монe бўлмаса,
Бугунги ишингни қўйма эртага.

“Yumshoqlik qilishga to'g'ri kelsa, muloyimlik qildim, qattiqqo'llik ishlatish vaqti yetsa, qat'iy choralar ko'rdim. Shoshmaslik kerak yerda shoshilmadim, shoshilarli ishlarni kechiktirmadim. Qaysi ishni chora-yu tadbir bilan bitirishning iloji bo'lsa unda qilich ishlatmadim”.

* * *

Inson fe'lida jam, mehr va qahr
Besabab sochilmas ikkisi ko'rsang.
Adolat yo'lida o'rningni bilgil
Qahrga erk berma, gar odil bo'lsang.

Goh yumshoq fe'l ila tutdim o'zimni
Zarur chog' men qat'iy, sustkash bo'lmadim.
Qattiqqo'l ersam-da shoshmadim aslo
Shoshilinch chog'larda chora qo'lladim.

Har ishni o'z payti, fursati bordir
Vaqtida yorishar kechikmay tong ham.
G'aflatni quvadi, etadi ogox
Vaqtida chalinsa, hattoki bong ham.

Chora-yu tadbirda hikmat ko'p azal
Har chog' bu imkonni hech unutmadi.
Qancha yumushlarim bitdi tadbir-la
Chora ish berganda, qilich tutmadim.

“Юмшоқлик қилишга тўғри келса, мулоимлик қилдим, қаттиққўллик ишлатиш вақти етса, қатъий чоралар кўрдим. Шошмаслик керак ерда шошилмадим, шошиларли ишларни кечиктирмадим. Қайси ишни чораю тadbир билан битиришининг иложи булса унда қилич ишлатмадим”.

* * *

Инсон феълида жам, меър ва қахр
Бесабаб сочилмас иккиси кўрсанг.
Адолат йўлида ўрнингни билгил
Қахрга эрк берма, гар одил бўлсанг.

Гоҳ юмшоқ феъл ила тутдим ўзимни
Зарур чоғ мен қатъий, сусткаш бўлмадим.
Қаттиққўл эрсам-да шошмадим асло
Шошилинч чоғларда чора қўлладим.

Ҳар ишни ўз пайти, фурсати бордир
Вақтида ёришар кечикмай тонг ҳам.
Ғафлатни қувади, этади огоҳ
Вақтида чалинса, хаттоки бонг ҳам.

Чораю тadbирда хикмат кўп азал
Ҳар чоғ бу имконни ҳеч унутмадим.
Қанча юмушларим битди тadbир-ла
Чора иш берганда, қилич тутмадим.

“Qaysi mamlakatni zabt etgan yoki qo‘shib olgan bo‘lsam, o‘sha yerning obro‘-e‘tiborli kishilarini aziz tutdim; sayyidlari, ulamolari, fuzalo va mashoyixiga ta‘zim bajo keltirdim va hurmatladim, ularga suyurg‘ol, vazifalar berib, maoshlarini belgiladim; o‘sha viloyatning ulug‘larini og‘a-inilarimdek, yoshlari va bolalarini bo‘lsa o‘z farzandlarimdek ko‘rdim”.

* * *

Quyosh bu olamda barchaga tengdir
Teng erur charog‘on oying yog‘dusi.
Bilginki, eng go‘zal totdir, ne‘matdir –
Dunyoda beg‘ubor bola kulgusi.

Jahonning gavhari erur donishlar
Dunyoda tafakkur tengsiz xazina.
Har so‘zi qalbingga nur to‘shar yog‘du,
Hikmatlar – Haq sari eltguvchi zina.

Asli og‘a-ini erur odamzod,
Asli bir oila bu jumla bashar.
Faqat u gohida adovat birla
Adlni unutib, qasd ila yashar.

Adolat otini solsam, qay tomon,
Qay yurtni zabt etsam, o‘zdan ketmadim.
Mehrimni qahrimdan ustunroq bilib,
Jaholat yo‘lini aslo tutmadim.

Aziz bildim aning sayyidlarini,
Menkim Haq yo‘lida navkar – mulozim.
Alarga vazifa maosh tayin etib,
Fozillar qoshida ayladim ta‘zim.

Ulug‘larin tutdim og‘am-inimdek,
Bolalar, yoshlarin boshin siladim.
Qay sori yuzlanmay har bir ishimda,
Yolg‘iz Tangri rizoligin tiladim.

“Қайси мамлакатни забт этган ёки қўшиб олган бўлсам, ўша ернинг обрў-эътиборли кишиларини азиз тутдим; саййидлари, уламоладим, фузало ва машойихига таъзим бажсо келтирдим ва хурматладим, уларга суюрғол, вазифалар бериб, маошларини белгиладим; ўша вилоятнинг удуғларини оға-иниларимдек, ёшлари ва болаларини бўлса ўз фарзандларимдек кўрдим”.

***

Қуёш бу оламда барчага тенгдир
Тенг эрур чароғон ойнинг ёғдуси.
Билгинки, энг гузал тотдир, неъматдир –
Дунёда беғубор бола кулгуси.

Жаҳоннинг гавҳари эрур донишлар
Дунёда тафаккур тенгсиз хазина.
Ҳар сўзи калбингга нур тўшар ёғду,
Ҳикматлар – Ҳақ сари элтгувчи зина.

Асли оға-ини эрур одамзод,
Асли бир оила бу жумла башар.
Фақат у гоҳида адоват бирла
Адлни унутиб, қасд ила яшар.

Адолат отини солсам, қай томон,
Қай юртни забт этсам, ўздан кетмадим.
Меҳримни қаҳримдан устунроқ билиб,
Жаҳолат йўлини асло тутмадим.

Азиз билдим анинг саййидларини,
Менким Ҳақ йўлида навкар – мулозим.
Аларга вазифа маош тайин этиб,
Фозиллар қошида айладим таъзим.

Улуғларин тутдим оғам-инимдек,
Болалар, ёшларин бошин силадим.
Қай сори юзланмай ҳар бир ишимда,
Ёлғиз Тангри ризолигин тиладим.

“Kuch – adolatdadir”.

“Har mamlakatda adolat eshigini ochdim, zulm-u sitam yo‘lini to‘sdim”.

* * *

Yovuzga kim madad bersa u tayin –
Sherikdur qotilning jinoyatiga.
Qay dilki adolat yo‘lini tutar –
Loyiqdur tangrining hidoyatiga.

Adolat mezonin mahkam tut doim,
Yomonga bosmasin hech vaqt tarozi.
Aybdorga jazo-yu, oqilga karam
Aylasang, hukmingdan tangri ham rozi.

Hushyor bo‘l, gunohkor bir chetda qolib,
Hukmingdan begunoh azob chekmasin.
Farmon-u buyrug‘ing puxta qil har vaqt,
Adolat shamiga ziyon yetmasin.

“Kuch – адолатдадир”.

“Хар мамлакатда адолат эшигини очдим, зулму ситам йўлини тўсдим”.

* * *

Ёвузга ким мадад берса у тайин –
Шерикдур қотилнинг жиноятига.
Қай дилки адолат йўлини тутар –
Лойикдур тангрининг хидоятига.

Адолат мезонин маҳкам тут доим,
Емонга босмасин ҳеч вақт тарози.
Айбдорга жазо-ю, оқилга қарам
Айласанг, ҳукмингдан тангри ҳам рози.

Хушёр бўл, гуноҳкор бир четда қолиб,
Ҳукмингдан бегуноҳ азоб чекмасин.
Фармону буйруғинг пухта қил ҳар вақт.
Адолат шамига зиён етмасин.

“Sipohiyarlardan biron kishi ra’iyatning xonadoniga zo’rlik bilan kelib tushmasin, ra’iyatning ot-ulovlarini tortib olmasin”.

* * *

Toj-taxtga kim mas’ul, elga ham mas’ul,
Hech imkon bermasin, zulm-zo’rlikka.
Saltanat hududi – yerga ham mas’ul,
Aslo yo’l qo’ymasin, aslo xo’rlikka.

Sipohin tartib-la tutsin izmida,
Adolat har ishda eng zo’r tarozi.
Unday yurtida aslo tartib buzilmas,
Ra’iyat ishingdan bo’lsa gar rozi.

Toki sipohlardan birorta bebosh
Ra’iyat boshiga g’avg’o solmasin.
Zo’rlik-la ot-ulov, ro’zg’or bisotin
Ko’zini yoshlatib, tortib olmasin.

Zulm-la hech qachon yuksalmas davlat,
Adolat hukmini qo’llar Xudoyim.
Toj-u taxt jilovin tutgan har podshoh,
Mazlum ko’z yoshidan saqlansin doim.

“Сипоҳийлардан бирон киши раъиятнинг хонадонига зўрлик билан келиб тушмасин, раъиятнинг от-уловларини тортиб олмасин”.

* * *

Тож-тахтга ким масъул, элга ҳам масъул,
Ҳеч имкон бермасин, зулм-зўрликка.
Салтанат ҳудуди – ерга ҳам масъул,
Асло йўл қўймасин, асло хўрликка.

Сипоҳин тартиб-ла тутсин измида,
Адолат ҳар ишда энг зўр тарози.
Ундай юрда асло тартиб бузилмас,
Раъият ишингдан бўлса гар рози.

Токи сипоҳлардан бирорта бебош
Раъият бошига ғавго солмасин.
Зўрлик-ла от-улов, рўзғор бисотин
Кўзини ёшлатиб, тортиб олмасин.

Зулм-ла ҳеч қачон юксалмас давлат,
Адолат ҳукмини қўллар Худойим.
Тожу тахт жиловин тутган ҳар подшоҳ,
Мазлум кўз ёшидан сақлансин доим.

*"Buyurdimki, har mamlakatning gadolariga vazifa yuklab ish bersinlar,
toki shu yo'l bilan gadolik rasmi yo'qotilsin".*

* * *

Yaratgan har kimga jism-u jon bermish
Ilm-u irfon ila, zo'r imkon bermish.
Adolat shamini olamga yoqib,
Basharga hikmat-u bir Qur'on bermish.

Yana u insonga bermish tafakkur
Olamni yoritar, oqil dahosi.
Mehnat-la cho'llarda bo'ston yaralar
Insoniy fikratning yo'qdir bahosi.

Har qadam yaratmish ibrat olamin
Tirik jon hayotin asosi mehnat.
Hatto chumolilar tinmas erta-kech
Bol yig'ar arilar, cheksa-da zahmat.

Jon borki olamda tinmas, g'imirlar
Harakat, mehnatdan topar rizqini.
Eng zo'r me'mor uchun ibratdir asli
Vassaga qurilgan qaldirg'och ini.

To'rt muchang sog' bo'lsa, isnoddir senga
Uyatdir, bировдан xayr-ehson kutmoq.
Tanballik yarashmas inson zotiga
Xayr istab ko'chada har sori chopmoq.

Shundan buyurdimki, yumush berilsin
Yurt kezib yurgan u gadolarga ham.
Toki, mehnat bilan o'z nonin topsin
Yaqinlari ila ko'rolsin baham.

Hunarli qiloldim, qancha yo'qsilni
Goho faxr tuydim bundan dilimda.
El-ulus yurtimda yashadi ma'mur
Gadolar ko'rmadi olam elimda.

*"Буюрдимки, ҳар мамлакатнинг гадоларига вазифа юкляб иш
берсинлар, токи шу йул билан гадолик расми йуқотилсин".*

* * *

Яратган хар кимга жисму жон бермиш
Илму ирфон ила, зур имкон бермиш.
Адолат шамини оламга ёкиб,
Башарга ҳикмату бир Куръон бермиш.

Яна у инсонга бермиш тафаккур
Оламни ёритар, оқил даҳоси.
Меҳнат-ла чулларда бустон яралар
Инсоний фикратнинг йуқдир баҳоси.

Хар кадам яратмиш ибрат оламин
Тирик жон ҳаётин асоси меҳнат.
Ҳатто чумолоилар тинмас эрта-кеч
Бол йиғар арилар, чекса-да заҳмат.

Жон борки оламда тинмас, ғимирлар
Ҳаракат, меҳнатдан топар ризқини.
Энг зур меъмор учун ибратдир асли
Вассага қурилган қалдирғоч ини.

Турт мучанг соғ бўлса, исноддир сенга
Уятдир, бировдан хайр-эхсон кутмоқ.
Танбаллик ярашмас инсон зотига
Хайр истаб кўчада хар сори чопмоқ.

Шундан буюрдимки, юмуш берилсин
Юрт кезиб юрган у гадоларга ҳам.
Токи, меҳнат билан ўз нонин топсин
Яқинлари ила кўролсин баҳам.

Хунарли қилолдим, қанча йуқсилни
Гоҳо фахр туйдим бундан дилимда.
Эл-улус юртимда яшади маъмур
Гадолар кўрмади олам элимда.

*“Kimki biron sahroni obod qilsa, yoki koriz qursa yo biron bog‘
ko‘kartirsa, yoxud biron xarob bo‘lib yotgan yerni obod qilsa, birinchi yili
undan hech narsa olmasinlar, uchinchi yili esa oliq-soliq qonun-qoidaga
muvofig xiroj yig‘ilsin”.*

* * *

Davlat ishlarida qaror bermoqqa
Ma‘nisi anglamay, aslo shoshmadim.
U bojmi, soliqmi va yoki xiroj
Ulusni o‘yladim, haddan oshmadim.

Kimki bog‘ qilsa gar, biror sahroni
Tashlandiq joylarni etsa gar obod.
Va yoki zahmat-la qursa gar koriz
Adolat hukmida qildim uni shod.

Uch yilgacha anga soliq solmadim
Har birin holidan bo‘ldim men ogoh.
Shundanmi el-ulus doimo rozi
Shu bois ataldim adolatpanoh.

Qonun-qoidaga tayandim har vaqt
Har ishda insof-la chiqardim qaror.
Ulus duosidan yuksalib toj-taxt
Shundan mamlakatim bo‘ldi barqaror.

“Кимки бирон сахрони обод қилса, ёки кориз қурса ё бирон боғ қўқартирса, ёхуд бирон хароб бўлиб ётган ерни обод қилса, биринчи йили ундан ҳеч нарса олмасинлар, учинчи йили эса олиқ-солиқ қонун-қоидага мувофиқ хирож ёйгилсин”.

* * *

Давлат ишларида қарор бермокка
Маънисин англамай, асло шошмадим.
У божми, солиқми ва ёки хирож
Улусни ўйладим, ҳаддан ошмадим.

Кимки боғ қилса гар, бирор сахрони
Ташландиқ жойларни этса гар обод.
Ва ёки заҳмат-ла қурса гар кориз
Адолат ҳукмида қилдим уни шод.

Уч йилгача анга солиқ солмадим
Ҳар бирин ҳолидан бўлдим мен огоҳ.
Шунданми эл-улус доимо рози
Шу боис аталдим адолатпаноҳ.

Қонун-қоидага таяндим ҳар вақт
Ҳар ишда инсоф-ла чиқардим қарор.
Улус дуосидан юксалиб тож-тахт
Шундан мамлакатим бўлди барқарор.

“Bir kunlik adolat – yuz kunlik toat-ibodatdan afzal”.

***

Rizolik tilaydi har jumla, mo‘min
Rizolikdan yashnar, uning siyrati.
Bir kunda besh mahal qilur ibodat
Tangri rizoligin, topmoq niyati.

Ajab adolatda shuncha ko‘p hikmat
Adl-u insof bilan olam ham kengdir.
Unutma, bir kunlik adolat, insof
Yuz kunlik ibodat qilganga tengdir.

Obodlik asosi – adl-u ehsonda
Magar Haq yo‘ldasan, el-ulus shoddir.
Bulbul ham sayragay bog‘-u bo‘stonda
Bu jahon gulshani shundan oboddir.

“Бир кунлик адолат – юз кунлик тоат-ибодатдан афзал”.

***

Ризолик тилайди ҳар жумла, мўмин
Ризоликдан яшнар, унинг сийрати.
Бир кунда беш маҳал қилур ибодат
Тангри ризолигин, топмок нияти.

Ажаб адолатда шунча кўп ҳикмат
Адлу инсоф билан олам ҳам кенгдир.
Унутма, бир кунлик адолат, инсоф
Юз кунлик ибодат қилганга тенгдир.

Ободлик асоси – адлу эҳсонда
Магар Ҳақ йўлдасан, эл-улус шоддир.
Булбул ҳам сайрагай боғу бустонда
Бу жаҳон гулшани шундан ободдир.

“Davlat – lashkarlar-u fuqarolarning sadoqati va fidoyiligi-la qudratlidir”.

* * *

Farovon yashaysan uyingda doim
Kun-u tun osuda, diling charog'on.
Go'yoki bog' ichra ko'rkam niholsan,
Seni yomon ko'zdan asraydi bog'bon.

Ajab bu dunyodir, mehr-u qahrda,
Insonday jumboqli topilmas hech jon.
Olam yaralgandan buyon bir lahza,
Qirg'inlar to'xtamas, guvoh yer - osmon.

Adovat, zulm bor dunyoda shaksiz,
Sababki, shayton bor qiyomat qadar.
El-ulus hidoyat yo'lidan yursa,
Dunyoda totuvlik bo'lardi agar.

Bas, qirg'in bor ekan, himoya bordir,
Balodan asraydi qo'rg'on-qal'alar.
Va lekin, undan-da muhimi lashkar,
Uning qudrati-la davlat yuksalar!

“Давлат – лашкарлару фуқароларнинг садоқати ва фидойилиги-ла қудратлидир”.

* * *

Фаровон яшайсан уйингда доим
Куну тун осуда, дилинг чарогон.
Гўёки боғ ичра кўркам ниҳолсан,
Сени ёмон кўздан асрайди боғбон.

Ажаб бу дунёдир, меҳру қаҳрда,
Инсондай жумбоқли топилмас ҳеч жон.
Олам яралгандан буён бир лаҳза,
Қирғинлар тўхтамас, гувоҳ ер - осмон.

Адоват, зулм бор дунёда шаксиз,
Сабабки, шайтон бор киёмат қадар.
Эл-улус ҳидоят йўлидан юрса,
Дунёда тотувлик бўларди агар.

Бас, қирғин бор экан, ҳимоя бордир,
Балодан асрайди кўрғон-қалғалар.
Ва лекин, ундан-да муҳими лашкар,
Унинг қудрати-ла давлат юксалар!

“Avval yo‘ldosh – keyin yo‘l”.

* * *

Har ishda dildosh topgil,
Har ishda sirdosh topgil,
Sodiq safardosh topgil,
Avval yo‘ldosh – keyin yo‘l.

Suyanching tog‘ing bo‘lsin,
Ko‘zing qarog‘ing bo‘lsin,
Panoh – yarog‘ing bo‘lsin,
Avval yo‘ldosh – keyin yo‘l.

Sinamay siring ochma,
Sinamay diling ochma,
Sinamay yo‘ling ochma,
Avval yo‘ldosh – keyin yo‘l.

Sen deb jangga kirarmi
Sen deb o‘tga kirarmi
Yaxshiliging bilarmi
Avval yo‘ldosh – keyin yo‘l.

Uzoq yo‘ldir bu hayot
Har qadam mingta sayyod.
Do‘st bo‘larmi umrbod,
Avval yo‘ldosh – keyin yo‘l.

Xono‘g‘londay ot topgil,
Ne izlasang shod topgil,
Chin do‘st-u qanot topgil
Avval yo‘ldosh – keyin yo‘l.

Doim qilg‘il iltijo
Do‘st bo‘lsin senga fido
Yor bo‘lsin o‘zi Xudo
Avval yo‘ldosh – keyin yo‘l.

“Avval йўлдош – кейин йўл”.

* * *

Ҳар ишда дилдош топгил,
Ҳар ишда сирдош топгил,
Содик сафардош топгил,
Аввал йўлдош – кейин йўл.

Суянчинг тоғинг бўлсин,
Кузинг қароғинг бўлсин,
Паноҳ – яроғинг бўлсин,
Аввал йўлдош – кейин йўл.

Синамай сиринг очма,
Синамай дилинг очма,
Синамай йўлинг очма,
Аввал йўлдош – кейин йўл.

Сен деб жангга кирарми
Сен деб утга кирарми
Яхшилигинг биларми
Аввал йўлдош – кейин йўл.

Узоқ йўлдир бу ҳаёт
Ҳар қадам мингта сайёд.
Дўст бўларми умрбод,
Аввал йўлдош – кейин йўл.

Хонўғлондай от топгил,
Не изласанг шод топгил,
Чин дўсту-қанот топгил
Аввал йўлдош – кейин йўл.

Доим қилгил илтижо
Дўст бўлсин сenga фидо
Ёр бўлсин ўзи Худо
Аввал йўлдош – кейин йўл.

“Bilagi zo‘r – birni yiqar, bilimi zo‘r – mingni”.

* * *

Har ishda qudrating etma namoyish
Har doim ish bermas quvvat-u qurol.
Ishinga Haq o‘zi berar kushoyish
Ulug‘lar so‘zlarin olmagil malol.

Beshikdan to qabr poyiga qadar
Ilm izlang demish-ku sarvari olam.
Gohida qilichdan qudratli bilsang
Donish qo‘lidagi shu mo‘jaz qalam.

Olamning ziynati, bilimdan bilsang
Zakovatda jam qancha sir-u sinoat.
Johil kurashida yo‘qdir hech ma’ni
Bilim ham aslida erur ibodat.

Shuni unutmaki, bilagi zo‘r er
Yiqolsa, bir o‘zi bir yovni yiqar.
Bilimi zo‘r bo‘lsachi bir o‘zi yakkash
Minglarni ustidan muzaffar chiqar.

“Билаги зур – бирни йиқар, билими зур – мингни”.

* * *

Ҳар ишда қудратинг этма намоиш
Ҳар доим иш бермас қуввату қурол.
Ишинга Ҳақ ўзи берар қушойиш
Улуғлар сўзларин олмагил малол.

Бешиқдан то қабр пойига қадар
Илм изланг демишқу сарвари олам.
Гоҳида қиличдан қудратли билсанг
Дониш кўлидаги шу мўъжаз қалам.

Оламнинг зийнати, билимдан билсанг
Заковатда жам қанча сиру синоат.
Жоҳил қурашида йўқдир ҳеч маъни
Билим ҳам аслида эрур ибодат.

Шуни унутмаки, билаги зур эр
Йиқолса, бир ўзи бир ёвни йиқар.
Билими зур бўлсачи бир ўзи яккаш
Мингларни устидан музаффар чиқар.

“Bir kalima shirin so‘z qilichni qinga kiritar”.

* * *

Yurak – ezgulik guli,
Lison – malham, qudratdur.
Qutlug‘ so‘z ta‘siriga,
Buyuk «Qur‘on» ibratdur.
Bir oyatning ta‘siri
Mo‘min qilmish johilni.
Botinga tushgan ziyo,
Yoritajak zohirni.
Bir kalom shirin so‘zdan
Kirgay ilon iniga.
Inson-chi, solgay shaksiz
Qilichini qiniga.

“Бир калима ширин сўз қилични қинга киритар”.

* * *

Юрак – эзгулик гули,
Лисон – малхам, кудратдур.
Қутлуг сўз таъсирига,
Буюк «Қуръон» ибратдур.
Бир оятнинг таъсири
Мўмин килмиш жохилни.
Ботинга тушган зиё,
Ёритажак зохирни.
Бир калом ширин сўздан
Киргай илон инига.
Инсон-чи, солгай шаксиз
Қиличини кинига.

*“Bir tayoqni sindirmoq mumkin,
Ko‘p tayoqni bukib ham bo‘lmas”.*

* * *

Maslakda, maqsadda do‘st-yoring bo‘lsin
Unutma yolg‘iz ot, changi sezilmas.
Daryoga bir tomchi qoning tushsa gar
Sin solib qaralsa, rangi sezilmas.

Birlashgan maqsadga yetmog‘i tayin
Birlashgan o‘zar, deb bejiz aytmas el.
Birlashsa ari ham ayiqni yiqar
Tomchidan to‘planar, pishqirgan u sel.

Yodda tut, hikmatim, unutma zinhor
Faqat g‘ofilgina bir holni ko‘rmas.
Bir tayoqni egib sindirmoq mumkin,
Ko‘p tayoqni esa, bukib ham bo‘lmas.

*“Бир таёқни синдирмоқ мумкин,
Кўп таёқни букиб ҳам бўлмас”.*

* * *

Маслакда, мақсадда дўст-ёринг бўлсин
Унутма ёлғиз от, чанги сезилмас.
Дарёга бир томчи конинг тушса гар
Син солиб каралса, ранги сезилмас.

Бирлашган мақсадга етмоғи тайин
Бирлашган ўзар, деб бежиз айтмас эл.
Бирлашса ари ҳам айикни йикар
Томчидан тўшланар, пишкирган у сел.

Ёдда тут, ҳикматим, унутма зинхор
Фақат ғофилгина бир ҳолни кўрмас.
Бир таёқни эгиб синдирмоқ мумкин,
Кўп таёқни эса, букиб ҳам бўлмас.

*“Botir jangda bilinar,
Dono – mashvaratda”.*

***

Har kimning hayotda o‘z o‘mi bordir
Bahosin bermoqqa shoshmagil zinhor.
Kosibdan o‘qchining ishini so‘rma
Zargardan duradgor chiqmog‘i bekor.

Oshpazdan yer ilmin so‘ramoq dushvor
Sen aning sirini dehqondan so‘ra.
Chorvaning neligin bilguvchi cho‘pon
Hech suruv boqmagan bog‘bondan ko‘ra.

Botirning kimligin, bilmoq istasang
Er yigit mardligi jangda ko‘rinar.
Dononing kimligi maydonda emas
Majlis-u mashvarat chog‘i bilinar.

*“Ботир жангда билинар,
Доно – машваратда”.*

***

Хар кимнинг хаётда ўз ўрни бордир
Бахосин бермоққа шошмагил зинхор.
Косибдан ўқчининг ишини сўрма
Заргардан дурадгор чиқмоғи бекор.

Ошпаздан ер илмин сўрамоқ душвор
Сен анинг сирини дехқондан сўра.
Чорванинг нелигин билгувчи чўпон
Хеч сурув боқмаган боғбондан кўра.

Ботирнинг кимлигин, билмоқ истасанг
Эр йигит мardлиги жангда кўринар.
Дононинг кимлиги майдонда эмас
Мажлису машварат чоғи билинар.

“Bo‘ridan qo‘rqan o‘rmonga kirmaydi”.

* * *

Bir ishga jahd qilsang, chekinma aslo
Ruhingni baland qil, jasur bo‘l har dam.
Dunyoda maqsadga yetmoq istasang
Avvalo, o‘zingdan qidirgil yordam.

Shijoat qalbingda chiroqday yonsin
Har qadam suyanching bo‘lsin iroda.
Bilsang to‘lqinlarga dosh berib suzar
Mardlar darbon bo‘lgan kema daryoda.

Tog‘ oshmoqdan qo‘rqma, u ham bir dovon
Qat‘iy bo‘lsang ahdda, ochilar yo‘ling.
Har ishda Haqni yod etsang, adl ila
Doim baland bo‘lgay, qadring-u qo‘ling.

Unutma zahmatsiz rohat yo‘q tugal
Mard maydon so‘raydi senchun bu sirmas.
Qarshingdagi g‘ovdan cho‘chima zinhor
Bo‘ridan qo‘rqanlar o‘rmonga kirmas.

“Бўридан кўрққан ўрмонга кирмайди”.

* * *

Бир ишга жаҳд қилсанг, чекинма асло
Рухингни баланд кил, жасур бул хар дам.
Дунёда максадга етмок истасанг
Аввало, ўзингдан кидиргил ёрдам.

Шижоат калбингда чироқдай ёнсин
Хар кадам суянчинг бўлсин ирода.
Билсанг тўлкинларга дош бериб сузар
Мардлар дарбон бўлган кема дарёда.

Тоғ ошмоқдан кўркма, у ҳам бир довон
Қатъий бўлсанг аҳдда, очилар йўлинг.
Хар ишда Ҳакми ёд этсанг, адл ила
Доим баланд бўлгай, кадрингу кўлинг.

Унутма заҳматсиз роҳат йўқ тугал
Мард майдон сўрайди сенчун бу сирмас.
Қаршингдаги ғовдан чўчима зинҳор
Бўридан кўрққанлар ўрмонга кирмас.

“Vahima – dushmanning yo‘ldoshi”.

* * *

Haq o‘zi mard dilning sirdoshi,
Alp erur alplarning dildoshi.
Jang oldi qo‘rqmagil tadbir qil,
Vahima – dushmanning yo‘ldoshi.

Mashaqqat ranj ila boshlangay,
Har ezgu maqsadda ish boshi.
Qo‘rqqanga qo‘shaloq ko‘ringay
Vahima – dushmanning yo‘ldoshi.

Bir dam boq dilingga, yo‘lingga,
Samara bermagay ko‘z yoshi.
Mushkuling azm ila oson qil
Vahima – dushmanning yo‘ldoshi.

Garchi sen sardorsan qo‘shinga
Mas‘ulsan mardlarga, yo‘lboshi.
Haq bo‘lsang shashtingdan qaytma hech
Vahima – dushmanning yo‘ldoshi.

Tomchi ham tog‘larni yemirar
Tog‘dan-da zo‘r inson bardoshi.
Maqsadda yuksakni ko‘zlayver
Vahima – dushmanning yo‘ldoshi.

“Ваҳима – душмanning йўлдоши”.

* * *

Ҳақ ўзи мard дилнинг сирдоши,
Алп эрур алпларнинг дилдоши.
Жанг олди кўркмагил тadbир қил,
Ваҳима – душмanning йўлдоши.

Машаққат ранж ила бошлангай,
Ҳар эзгу мақсадда иш боши.
Кўркканга кўшалок кўрингай
Ваҳима – душмanning йўлдоши.

Бир дам бoқ дилиннга, йўлиннга,
Самара бермагай кўз ёши.
Мушқулинг азм ила осон қил
Ваҳима – душмanning йўлдоши.

Гарчи сен сардорсан кўшинга
Масъулсан мardларга, йўлбоши.
Ҳақ бўлсанг шаштингдан қайтма ҳеч
Ваҳима – душмanning йўлдоши.

Томчи ҳам тоғларни емирад
Тоғдан-да зўр инсон бардоши.
Мақсадда юксакни кузлайвер
Ваҳима – душмanning йўлдоши.

“Dushmandan qo‘rqma, munofiqdan qo‘rq”:

* * *

Hushyor bo‘l, ogoh bo‘l har ishda
Safingni mardlar-la to‘ldirgil.
Aytgan har so‘zingda sobit bo‘l
Bo‘lmagan ishni ham bo‘ldirgil.

Mardliging el-ulus his etsin
Boshida panoj bor anglasin.
So‘z aytsang, Haqdin ayt, adashma
Kaloming amringni tinglasin.

Dovyurak bo‘lsang-da, unutm
Maslakdan chekingan yotdan qo‘rq.
Dushmandan qo‘rqmagil sen, aslo
Riyokor, munofiq zotdan qo‘rq.

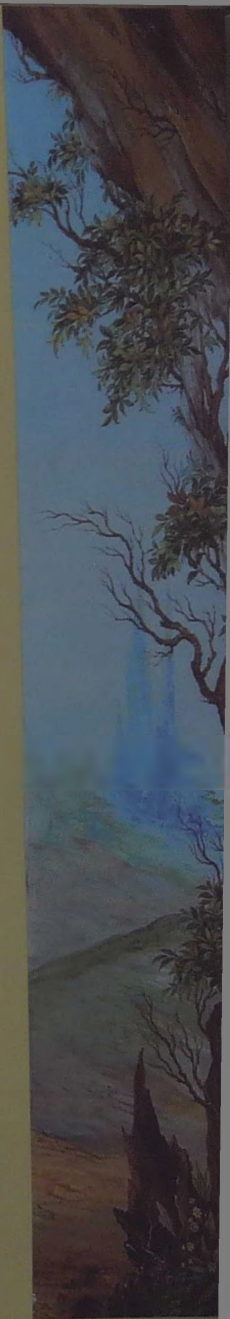
“Душмандан кўрқма, мунофиқдан кўрқ”.

* * *

Хушёр бўл, огоҳ бўл ҳар ишда
Сафингни мардлар-ла тўлдиргил.
Айтган ҳар сўзингда собит бўл
Бўлмаган ишни ҳам бўлдиргил.

Мардлинг эл-улус ҳис этсин
Бошида паноҳ бор англасин.
Сўз айтсанг, Ҳақдин айт, адашма
Қаломинг амрингни тингласин.

Довюрак бўлсанг-да, унутма
Маслакдан чекинган ётдан кўрқ.
Душмандан кўрмагил сен, асло
Риёкор, мунофиқ зотдан кўрқ.

“Eng baland minora ham yerdan ko‘tarilgay”.

***

Niyatdan boshlanar ulkan ishlar ham
“Bo‘l” degan haq so‘zdan yaraldi dunyo.
Bulutlar bag‘ridan tushgan tomchidan
Jamlanmish pishqirgan har asov daryo.

So‘zdan yaratilmish mangu hikmatlar
Navkardan boshlangay qudratli lashkar.
Qadrini baland tut, e‘zozla har vaqt
Senchun fidolikka tayyor har askar.

Haq amri-la topding, marhamat, e‘zoz
Niholdan ulg‘aygan ulkan chinor ham.
Bir hikmat ma‘nisi unutm, zinhor.
Yerdan ko‘tarilgay baland minor ham.

“Энг баланд минора ҳам ердан қўтарилгай”.

***

Ниятдан бошланар улкан ишлар ҳам
“Бўл” деган ҳақ сўздан яралди дунё.
Булутлар бағридан тушган томчидан
Жамланмиш пишқирган ҳар асов дарё.

Сўздан яратилмиш мангу хикматлар
Навкардан бошлангай қудратли лашкар.
Қадрини баланд тут, эъзозла ҳар вақт
Сенчун фидоликка тайёр ҳар аскар.

Ҳақ амри-ла топдинг, марҳамат, эъзоз
Нихолдан улғайган улкан чинор ҳам.
Бир хикмат маънисин унутма, зинҳор.
Брдан қутарилгай баланд миноср ҳам.

“Yaxshi odam yurt tuzar, yomon odam yurt buzar”.

* * *

Kim Rahmon izmida, ezgu yo‘ldadir
Kim shayton izmida sarob cho‘ldadir.
Yaxshilik yo‘lida kim bog‘ yaratar
Yovuzlik yo‘lida kim tog‘ yaratar.

Arilar bol yig‘ar, gulshanlar aro
To‘ng‘iz payhon etar ne-ne bo‘stonni.
Qora bulutlarni shamol haydaydi
Quyosh bezasin deb, ko‘m-ko‘k osmonni.

Har kimning fe‘lida jamdir amali
Unutma yomonlar doim yurt buzar.
Yaxshilik yo‘lini tutgil sen doim
Yaxshilar dunyoda faqat yurt tuzar.

“Яхши одам юрт тузар, ёмон одам юрт бузар”.

* * *

Ким Раҳмон измида, эзгу йўлдадир
Ким шайтон измида сароб чўлдадир.
Яхшилик йўлида ким боғ яратар
Ёвузлик йўлида ким тоғ яратар.

Арилар бол йиғар, гулшанлар аро
Тўнғиз пайхон этар не-не бўстонни.
Кора булутларни шамол хайдайди
Куёш безасин деб, кўм-кўк осмонни.

Ҳар кимнинг феълида жамдир амали
Унутма ёмонлар доим юрт бузар.
Яхшилик йулини тутгил сен доим
Яхшилар дунёда фақат юрт тузар.

“Aziz-avliyolar, sahobalar maqbaralarini, qutlug' qadamjolarni ziyorat etmoqni ham farz, ham qarz bilur edim. Qayda bo'lmay, ziyoratgohlar oldida otdan tushib, tahorat olgach, yalang oyoq bilan borib, ziyoratni o'rinlatdim. Arkon-u davlat, barcha mulozimlarim ham ziyoratgohlarni ana shunday tavof etmoqni odat bilishdi”.

***

Dunyo obodligi chun, o'tganlardan qarz dormiz
Ko'hna kitoblar ichra, qancha hikmat, da'vat jam.
Avliyolar so'zlari to'g'ri yo'l – qiblanoma
Qalb uyingni yoritar, go'yo tuganmas bir sham.

Shundandir qayga borsam, qutlug' qadamjolarni
Ko'rgan chog' otdan tushmoq odatini qarz bildim.
Tahorat olgach borib, yalangoyoq tiz cho'kib
Ziyorat odobini, men o'zimga farz bildim.

Arkon-u davlat bari, mulozim-u el-ulus
Ezgu ibrat tufayli qalblari nurga to'ldi.
Ulug'lar yotgan joyni ziyorat qilmoq shundan
Saltanatda barchaga ezgu bir odat bo'ldi.

“Aziz-avliёлар, саҳобалар мақбараларини, қутлуг қадамжоларни зиёрат этмоқни ҳам фарз, ҳам қарз билур эдим. Қайда бўлмай, зиёратгоҳлар олдида оtdан тушиб, таҳорат олгач, яланг оёқ билан бориб, зиёратни уринлатдим. Аркону давлат, барча мулозимларим ҳам зиёратгоҳларни ана шундай тавоф этмоқни одат билишди”.

***

Дуне ободлиги чун, ўтганлардан қарз dormиз
Кўхна китоблар ичра, қанча хикмат, да'ват жам.
Авлиёлар сўзлари тўғри йўл – қибланома
Қалб уйингни ёритар, гўё туганмас бир шам.

Шундандир қайга борсам, қутлуг қадамжоларни
Кўрган чоғ оtdан тушмоқ оdatини қарз билдим.
Таҳорат олгач бориб, ялангоёқ тиз чо'киб
Зиёрат одобини, мен ўзимга фарз билдим.

Аркону давлат бари, мулозиму эл-улуc
Эзгу ибрат туфайли қалblари нурга тўлди.
Улуғлар ётган жойни зиёрат қилмоқ шундан
Салтанатда барчага эзгу бир оdat бўлди.

“Hamishalig‘ ta‘kid etur edim: xon bo‘lsang-da bog‘ yarat, gadoy bo‘lsang-da bog‘ yarat – bir kunmas bir kun mevasini tatirsan...”

***

Yaxshilikdan tug‘ilar, endi qutlug‘ an‘ana
Dunyoni obod etar, xush xulqlar-u da‘vatlar.
Da‘vatlar amal ila, elda barqaror bo‘lsa
Shundan paydo bo‘lajak, har ko‘ngilda odatlar.

Qayga borsam el ichra bir kalomni qo‘ymadim
Doim takror ayladim, dilimda-yu tilimda.
Omonat bir gap kabi, har qadamda uqtirdim
Qay tomon yuz burmayin kim uchrasa yo‘limda:

“Xon bo‘lsang-da bog‘ yarat, bek bo‘lsang-da bog‘ yarat
Soyasida salqinlab, yoz chog‘ida yotursan.
Hatto gadoy bo‘lsang ham bog‘ yaratgin, tolmagin
Bir kunmas bir kun aning, mevasidan totursan”.

“Ҳамишалиғ таъкид этур эдим: хон бўлсанг-да боғ ярат, гадой бўлсанг-да боғ ярат – бир кунмас бир кун мевасини татирсан...”

* * *

Яхшиликдан туғилар, энди қутлуғ анъана
Дунёни обод этар, хуш хулқлару даъватлар.
Даъватлар амал ила, элда барқарор бўлса
Шундан пайдо бўлажак, ҳар кўнгилда одатлар.

Қайга борсам эл ичра бир каломни қўймадим
Доим такрор айладим, дилимдаю тилимда.
Омонат бир гап каби, ҳар кадамда уқтирдим
Қай томон юз бурмайин ким учраса йўлимда:

“Хон бўлсанг-да боғ ярат, бек бўлсанг-да боғ ярат
Соясида салкинлаб, ёз чоғида ётурсан.
Ҳатто гадой бўлсанг ҳам боғ яратгин, толмагин
Бир кунмас бир кун анинг, мевасидан тотурсан”.

“Pir-u komil shayx Bahouddin Naqshbandiyning: «Kam yegin, kam uxla, kam gapir» degan pand-u nasihatlariga amal qildim. Arkon-u davlatga, barcha mulozimlarga ham aytar soʻzim shu boʻldi: «Kam yenglar – ocharchilik koʻrmasdan boy-badavlat yashaysizlar, kam uxlanglar – mukammalikka erishasizlar, kam gapiringlar – dono boʻlasizlar”.

***

Ulugʻlar kitobidan, yoʻlidan ibrat topdim
Oʻqib oʻrganmoq uchun, doimo fursat topdim.
Goʻyo behisht boʻstonin, sayr etgan gʻulom kabi
Tafakkur bogʻi aro, hikmat mevasin topdim.

Yodda tutdim Naqshbandning uch daʼvatin doimo
Sen ham tingla, uchlikning maʼnisini fikr qil.
“Kam yegin-u, kam uxla, kam gapir” demish ul zot
Bu uch ezgu daʼvatni, qalbing ila zikr qil.

Kam yegil – ochlik koʻrmay, boʻlursan boy-badavlat
Kam uxla – mukammallik umringga berur maʼno.
Kam gapirgil hayotda, aslo shoshib soʻz dema
Soʻzni isrof qilmagil, soʻzdan dur yasar dono!

“Пир у комил шайх Баҳоуддин Нақшбандийнинг: «Кам егин, кам ухла, кам гапир» деган панду насихатларига амал қилдим. Аркону давлатга, барча мулозимларга ҳам айтар сўзим шубўлди: «Кам енглар – очарчилик кўрмасдан бой-бадавлат яшайсизлар, кам ухланглар – мукамалликка эришасизлар, кам гапиринглар – доно бўласизлар”.

***

Улуғлар китобидан, йўлидан ибрат топдим
Ўқиб ўрганмоқ учун, доимо фурсат топдим.
Гўё беҳишт бўстонин, сайр этган ғулом каби
Тафаккур боғи аро, ҳикмат мевасин топдим.

Ёдда тутдим Нақшбанднинг уч даъватин доимо
Сен ҳам тингла, учликнинг маънисини фикр кил.
“Кам егину, кам ухла, кам гапир” демисш ул зот
Бу уч эзгу даъватни, қалбинг ила зикр кил.

Кам егил – очлик кўрмай, бўлурсан бой-бадавлат
Кам ухла – мукамаллик умрингга берур маъно.
Кам гапиргил ҳаётда, асло шошиб сўз демаш
Сўзни исроф қилмагил, сўздан дур ясар доно!

"Millatning dardlariga darmon bo'lmoq vazifangizdir. Zaifalarni qo'ring, yo'qsillarni boylar zulmiga tashlamang. Adolat va ozodlik – dasturingiz, rahbaringiz bo'lsin".

* * *

Adolat oftobga o'xshaydi go'yo,
Munavvar aylaydi jumla jahonni.
Dunyoni sen obod ko'rmoqchi bo'lsang,
Adolatdan ayro qilma insonni.

Adolatning buyuk homiysi Olooh,
Unga qarshi bormoq osiylik asli.
Lekin makkor shayton qutqusi ila,
Adovat qo'zg'aydi goh inson nasli.

Qay yerda xaroba, qay yerda xorlik,
U joyda adolat yog'dusi yo'qdur.
Adovat, haqsizlik inson qalbiga
Shayton kamonidan otilgan o'qdir.

Magar sen tangriga bandalik qilsang,
Adolat dasturing bo'lmog'i kerak.
Qalbingga quloq sol har vaqt, har lahza,
Haq yo'lga boshlagay u bergan yurak!

*“Миллатнинг дардларига дармон бўлмоқ вазифангиздир.
Заифаларни кўринг, йўқсилларни бойлар зулмига ташламанг. Адолат
ва озодлик – дастурингиз, раҳбарингиз бўлсин”.*

* * *

Адолат офтобга ўхшайди гўё,
Мунаввар айлайди жумла жаҳонни.
Дунёни сен обод кўрмоқчи бўлсанг,
Адолатдан айро қилма инсонни.

Адолатнинг буюк хомийси Оллох,
Унга қарши бормоқ осийлик асли.
Лекин маккор шайтон қутқуси ила,
Адоват кўзгайди гоҳ инсон насли.

Қай ерда хароба, қай ерда хорлик,
У жойда адолат ёғдуси йўқдур.
Адоват, ҳақсизлик инсон қалбига
Шайтон камонидан отилган ўқдир.

Магар сен тангрига бандалик қилсанг,
Адолат дастуринг бўлмоғи керак.
Қалбингга кулоқ сол ҳар вақт, ҳар лаҳза,
Ҳақ йўлга бошлагай у берган юрак!

“Cherik tuzib, navkar olmoqda uch qoidaga amal qildim: birinchidan – yigitning kuch-quvvatiga, ikkinchidan – qilichni o‘ynata olishiga, uchinchidan aql-zakovati-yu kamolotiga e’tibor qildim. Shu uch fazilat jamuljam bo‘lsa, navkarlik xizmatiga oldim. Negakim, kuch-quvvatli yigit har qanday qiyinchiliklarga, azob-u uqubatlariga chidamli bo‘ladi, qilich o‘ynata oladigan kishi raqibini mag‘lub eta oladi, oqil navkar har joyda aql-idrokini ishga solib, mushkulotni bartaraf etmog‘i mumkin”.

* * *

Tog‘lar, salobatli, viqorli tog‘lar,
Mag‘rur qoyalari alp o‘g‘lon misol.
Ming turli giyohlar, chechaklar chaman,
Inson shuurini qoldiradi lol.

Shamol-u bo‘ronlar turmasin qancha,
Yemira olmaydi tog‘-u qoyani.
Ularga ibrat-la boqqan har inson,
Ko‘ngliga tugadi ajib g‘oyani.

Saltanat istaydi podshohlar yonib,
Ming yillar tog‘larday turguvchi, ko‘rkam.
Men tog‘day ulug‘vor tuzdim saltanat,
Mendan so‘ng abadiy qolsin u bekam.

Davlatim qudrati lashkar-la ortdi,
Ammo lek, undan-da zo‘r qudrat bordir.
Qay elda sodiq, mard, fidoyi zot ko‘p,
U yurtga abadiy saodat yordir.

Davlatim jon nisor el-yurt asradi
Fidokor me‘morlar ayladi obod.
Gar elda shundayin zotlar kamaysa
Shu kun saltanatim bo‘lajak barbod.

Ne bo‘lsa qoldirgum zamon hukmiga,
Bir so‘zim anglasin taxtga kim kelur.
Jonfido insonlar qancha ko‘p bo‘lsa
Mamlakat tog‘ kabi mustahkam bo‘lur.

“Черик тузиб, навкар олмоқда уч қоидага амал қилдим: биринчидан – йигитнинг куч-қувватига, иккинчидан – қилichni о‘йната олишига, учинчидан ақл-заковати-ю камолотига э‘тибор қилдим. Шу уч фазилат жамулжам бўлса, навкарлик хизматига олдим. Негаким, куч-қувватли йигит ҳар қандай қийинчиликларга, азобу уқубатларга чидамли бўлади, қилч ойната оладиган киши рақибини мағлуб эта олади, оқил навкар ҳар жойда ақл-идрокини ишга солиб, мушкулотни бартараф этмоғи мумкин”.

* * *

Тоғлар, салобатли, виқорли тоғлар,
Мағрур қоялари алп ўғлон мисол.
Минг турли гиёҳлар, чечаклар чаман,
Инсон шуурини қолдиради лол.

Шамолу бўронлар турмасин қанча,
Емира олмайди тоғу қояни.
Уларга ибрат-ла боққан ҳар инсон,
Кўнглига тугади ажиб гоёни.

Салтанат истаёди подшоҳлар ёниб,
Минг йиллар тоғлардай турғувчи, кўркам
Мен тоғдай улўғвор туздим салтанат,
Мендан сўнғ абадий қолсин у бекам.

Давлатим қудрати лашкар-ла ортди,
Аммо лек, ундан-да зўр қудрат бордир.
Қай элда содиқ, мард, фидойи зот кўп,
У юртга абадий саодат ёрдир.

Давлатим жон нисор эл-юрт асради
Фидокор меъморлар айлади обод.
Гар элда шундайин зотлар камайса
Шу кун салтанатим бўлажак барбод.

Не бўлса қолдиргум замон ҳукмига,
Бир сўзим англасин тахтга ким келур.
Жонфидо инсонлар қанча кўп бўлса
Мамлакат тоғ каби мустаҳкам бўлур.

“ Har toifa va sinfdan kimki o‘z ixtiyori bilan sipohiylik xizmatiga kirishni istasa, uni harbiy(xizmat)ga olsinlar. Asl va shijoatli sipohiyzoda qaysi toifadan bo‘lmasin, unga o‘rin berib, xizmatiga va ishiga qarab tarbiyat qilsinlar”.

* * *

Yosh nihol hamisha madadga muhtoj,
Bir shirin meবাদan u bersa darak.
Magarda o‘zingni chin bog‘bon bilsang,
Unga sendan mehr, e‘tibor kerak.

Va yoki sarg‘aygan daraxt qoshingda,
Majolsiz quyoshga talpinib tursa.
Qurigan shoxin qirq, tirgak qo‘y, ko‘tar,
Bo‘y cho‘zsin, mehning ber, qo‘lingdan kelsa.

Nasl ham niholdur umid-imkonning
E‘zozla yosh dilning shijoatini.
Murabbiy singari tarbiyat etgil,
So‘ng o‘zing ko‘rarsan jasoratini.

Saltanat shohi ham chin bog‘bon asli,
Har tolibga o‘zni ustoz deb bilsa,
Hukmidan bo‘y cho‘zar adolat qasri,
Yuksalar, yoshlarni tarbiya qilsa!

“ Ҳар тоифа ва сифдан кимки ўз ихтиёри билан сипоҳийлик хизматиға киришни истаса, уни ҳарбий(хизмат)ға олсинлар. Асл ва шишжозатли сипоҳийзода қайси тоифадан бўлмасин, унга ўрин бериб, хизматиға ва ишиға қараб тарбият қилсинлар”.

* * *

Ёш ниҳол ҳамиша мададга муҳтож,
Бир ширин мевадан у берса дарак.
Магарда ўзингни чин боғбон билсанг,
Унга сандан меҳр, эътибор керак.

Ва ёки сарғайган дарахт қошингда,
Мажолсиз куёшга талпиниб турса.
Қуриган шохин қирк, тиргак куй, кўтар,
Бўй чўзсин, меҳринг бер, кўлингдан келса.

Насл ҳам ниҳолдур умид-имкониңг
Эъзозла ёш дилниңг шишжозатини.
Мураббий сингари тарбият этгил,
Сўнг ўзинг кўрарсан жасоратини.

Салтанат шоҳи ҳам чин боғбон асли,
Ҳар толибга ўзни устоз деб билса,
Ҳукмидан буй чўзар адолат қасри,
Юксалар, ёшларни тарбия килса!

“Men kabi uzun saltanat surmoq istasangiz qilichingizni yaxshi o‘ylab chekingiz. Orangizga nifoq tuxumlari ekilmasligi uchun ko‘p diqqat bo‘ling. Ba‘zi nodimlaringiz va dushmanlaringiz nifoq tuxumlari sochmoqqa, bundan foydalanmakka intilajakdurlar. Faqat vasiyatimda sizga idora shaklini, uning ilkularini ko‘rsatdim. Bularga sodiq qolsangiz, tosh boshingizga tushmas...”

* * *

Hayotga sen ibrat ko‘zi ila boq,
Sababsiz oqibat hargiz ko‘rmaisan.
Har qadam dars senga, har qadam saboq,
G‘aflatga berilsang, hech ne bilmaysan.

Bir boshq topsa ham murg‘ak chumoli,
Yuztasi madadga shoshar begumon.
«Birlashgan o‘zar» bu ular shiori,
Ko‘p bilan og‘iring yengildur inon.

Goh ari inini yov etsa vayron,
Qo‘zg‘alar minglarcha mittigina jon.
Dushmanin ayovsiz chaqib, quvishar,
Zo‘r lashkar singari kurashar chunon.

Janubga ko‘z tikkan yo‘lchi turnalar –
Maqsad manziliga otlangan karvon.
Ming turli azobni yengib o‘tishar,
Oldinda adashmay yo‘l boshlar sarbon.

Uch ibrat timsolin hukmi shu erur:
– Qaydaki birlik bor, marddir yo‘lboshchi.
U yurtga yovuzlik sololmas rahna,
U eldan hayiqar har qanday «ovchi!»

Yolg‘iz otning dong‘i chiqmas, bu ayon,
Eldan ayro burma yuz-u ko‘zingni.
Yurtingni unutm, borsang gar qayon,
Qilichday o‘tkir qil aytar so‘zingni.

Saltanat zaifdur oqil rahbarsiz,
Tarqoq el yuksalmas, holi bo‘lur tang.
Hamjihat maqsadga tezroq yetarsiz,
Bir maqsad yo‘lida birlashib yashang!

“Men kabi uzun saltanat surmoq istasangiz qilichingizni yaxshi o‘ylab chekingiz. Orangizga nifoq tuxumlari ekilmasligi uchun ko‘p diqqat bo‘ling. Ba‘zi nodimlaringiz va dushmanlaringiz nifoq tuxumlari sochmoqqa, bundan foydalanmakka intilajakdurlar. Faqat vasiyatimda sizga idora shaklini, uning ilkularini ko‘rsatdim. Bularga sodiq qolsangiz, tosh bo‘shingizga tushmas...”

* * *

Хаётга сен ибрат кўзи ила бок,
Сабабсиз оқибат харгиз кўрмайсан.
Хар қадам дарс сенга, хар қадам сабоқ,
Гафлатга берилсанг, hech не билмайсан.

Бир бошоқ топса ҳам мурғак чумоли,
Юзтаси мададга шошар бегумон.
«Бирлашган узар» бу улар шиори,
Кўп билан огиринг энгилдур инон.

Гох ари инини ёв этса вайрон,
Кўзгалар мингларча миттигина жон.
Душманин аёвсиз чақиб, қувишар,
Зур лашкар сингари курашар чунон.

Жанубга кўз тиккан йўлчи турналар –
Мақсад манзилига отланган карвон.
Минг турли азобни энгиб утишар,
Олдинда адашмай йўл бошлар сарбон.

Уч ибрат тимсолин хукми шу эрур:
– Қайдаки birlik бор, марддир йўлбошчи.
У юртга ёвузлик сололмас рахна,
У элдан хайиқар хар қандай «овчи!»

Ёлғиз отнинг донғи чиқмас, бу аён,
Элдан айро бурма юзу кўзингни.
Юртингни унутма, борсанг гар қаён,
Қилчидай ўткир қил айтар сўзингни.

Салтанат заифдур оқил рахбарсиз,
Тарқоқ эл юксалмас, ҳоли булур танг.
Ҳамжихат мақсадга тезроқ етарсиз,
Бир мақсад йўлида бирлашиб яшанг!

“Har neki desam unga amal qildim. Hech kimga g‘azab bilan qattiq muomalada bo‘lmadim va hech bir ishda tanglik qilmadim”.

“Qilmoqchi bo‘lgan ishlarini qilmasdan qoldirmasinlar. Agar biror ishni qilmaslikka so‘z berar ekanlar, yaqiniga ham yo‘lamasinlar. Xotirdan chiqmasinkim, Tangri taolo jasur kishilarni ardoqlaydi”.

* * *

Tun – zulmatning podshohi
Kunduz – oftob yo‘ldoshi.
Qay biri hukmrondir
Amrida lashkarboshi.
Qaro tun ming chiransin,
Oftobdek nur berolmas.
Qayda ziyo, yog‘ du bor,
Zulmat yaqin kelolmas.
Pok bo‘lsa diling – o‘ying,
Adashmassan yo‘lingdan.
Ozor chekmas hech bir zot,
Qilich tutgan qo‘lingdan.
Tiling, diling amrini,
Tasdiq etgil, ko‘rsatgil.
Nohaq jabr ko‘rganni,
Himoya et , yupatgil.
Har ne desang til bilan
Tasdiq etgil amalda.
So‘zing va harakating,
To‘smasin qora parda.
Bahormisan, bahor bo‘l,
Yashnat qir-u adirni.
O‘z yo‘lingda ustod bil,
Harakat-u sabrni.
Qaro bo‘lsa amaling,
Sen yiroqsan quyoshdan.
Saltanating asragil,
Mazlumlar to‘kkan yoshdan.
Har bir aytgan so‘zingga,
Ibrat ko‘rsat, amal et.
Xudo yor bo‘lsin senga,
O‘g‘lim murodingga yet!

“Ҳар неки десам унга амал қилдим. Ҳеч кимга газаб билан қаттиқ муамалада бўлмадим ва ҳеч бир ишда танглик қилмадим”.

“Қилмоқчи бўлган ишларини қилмасдан қолдирмасинлар. Агар бирор ишни қилмасликка сўз берар эканлар, яқинига ҳам йўламасинлар. Хотирдан чиқмасинким, Тангри таоло жасур кишиларни ардоқлайди”.

* * *

Тун – зулматнинг подшоҳи
Кундуз – офтоб йўлдоши.
Қай бири ҳукмрондир
Амрида лашкарбоши.
Каро тун минг чирансин,
Офтобдек нур беролмас.
Қайда зиё, ёғду бор,
Зулмат яқин келолмас.
Пок бўлса дилинг – ўйинг,
Адашмассан йўлингдан.
Озор чекмас ҳеч бир зот,
Қилич тутган кўлингдан.
Тилинг, дилинг амрини,
Тасдиқ этгил, кўрсатгил.
Нохак жабр кўрганни,
Ҳимоя эт, юпатгил.
Ҳар не десанг тил билан
Тасдиқ этгил амалда.
Сўзинг ва ҳаракатинг,
Тўсмасин қора парда.
Баҳормисан, баҳор бўл,
Яшнат қиру адирни.
Ўз йўлингда устод бил,
Ҳаракату сабрни.
Каро бўлса амалинг,
Сен йироқсан куёшдан.
Салтанатинг асрагил,
Мазлумлар тўккан ёшдан.
Ҳар бир айтган сўзингга,
Ибрат кўрсат, амал эт.
Худо ёр бўлсин сенга,
Ўғлим муродингга ет!

“Alhamdulillah, Tangri taoloning yordami-la ma'murayi olamni shunday zabt etdimki, bugun tamom Eron-u Turonda biron kishining boshqalarning ishiga aralashish yoki jabr-u bepok qo'lini bechoralarga ozor berish uchun ko'tarishga majoli yo'qdir. Gunohim qancha ko'p bo'lsa ham kechiringlar deb, Tangri taoloning mulkini beqiyos saxiylik bilan qo'riqladim, zolimlarning taaruzli qo'lini mazlumlarning hayot etagidan yulib tashladim. Saltanat qurib o'tirganimda, eshitmagan yoki menga xabar qilmagan, yoxud dunyo sobit bo'lmagan paytlardan boshqa vaqtda zo'ravonning zaif ustidan zo'ravonlik qilishiga yo'l qo'ymadim...”

* * *

Yer-u ko'kning egasi –
Olloh buyuk bunyodkor.
Pok ersang qahr qilmas,
Besabab bermas ozor.
Marhamati tengsizdir,
Rizq berar u dunyoga.
Jonim fido ayladim,
O'shal sohib ziyoga.
Asli davlat tangrining
Fazl-u inoyatidir.
Qalbdagi uyg'ongan qudrat,
Tangrining oyatidir.
Biz-chi, bizlar shohmiz lek,
Bandadirmiz Ollohga.
Garchi davlat qo'ldadir,
Muhtojdirmiz panohga.
Davlatimiz tangrining
Mo'jizasi – mulkidur.
Lek davlatni yashnatgan,
Inson aqli, ilkidur.
Ezgu yo'lda qalblarga
Yog'du bergan iymondir.
Tangri dilga solganin
Bajarguvchi insondur.
Shukr, tangri hukmi-la,
Bizlar murodga yetdik.
Dunyo obodligiga
Sababchi bo'lib o'tdik.

“Алҳамдулиллоҳ, Тангри таолонинг ёрдими-ла маъмураи оламни шундай забт этдимки, бузун тамом Эрону Туронда бирон кишининг бошқаларнинг ишига аралашishi ёки жабру бепок қўлини бечораларга озор бериши учун кўтаришига мажболи йўқдир. Гуноҳим қанча кўп бўлса ҳам кечиринглар деб, Тангри таолонинг мулкани беқийёс сахийлик билан қўриқладим, зolimларнинг таарузли қўлини мазлумларнинг ҳаёт этагидан юлиб ташладим. Салтанат қуриб ўлтирганимда, эшитмаган ёки менга хабар қилмаган, ёҳуд дунё собит бўлмаган пайтлардан бошқа вақтда зўравоннинг заиф устидан зўравонлик қилишига йўл қўймадим...”

* * *

Еру кўкнинг эгаси –
Оллох буюк бунёдкор.
Пок эрсанг қаҳр қилмас,
Бесабаб бермас озор.
Марҳамати тенгсиздир,
Ризқ берар у дунёга.
Жоним фидо айладим,
Ўшал соҳиб зиёга.
Асли давлат тангрининг
Фазлу иноятидир.
Қалбда уйғонган қудрат,
Тангрининг оятидир.
Биз-чи, бизлар шохмиз лек,
Бандадирмиз Оллоҳга.
Гарчи давлат қўлдадир,
Муҳтождирмиз паноҳга.
Давлатимиз тангрининг
Муъжизаси – мулкидур.
Лек давлатни яшнатган,
Инсон ақли, илкидур.
Эзгу йўлда қалбларга
Еғду берган иймондир.
Тангри дилга солганин
Бажаргувчи инсондур.
Шукр, тангри ҳукми-ла,
Бизлар муродга етдик.
Дунё ободлигига
Сабабчи бўлиб ўтдик.

XOTIMA

Qadimdan sahroda adashgan karvon,
Yulduzlarga qarab toparmish yo'lni.
Najot timsolidir, har odil sarbon,
Sarobga aldanmay, bosib o'tar cho'lni.

Yulduzlar, yulduzlar, sirli yulduzlar,
Yo'l boshlar karvonga ezgulik tomon.
Demakki, yulduzlar qancha ko'p bo'lsa,
Maqsad karvoni ham topajak omon.

Moziy osmonida charaqlab yonar,
Bizga yo'l ko'rsatib buyuk siymolar.
Ko'ngil shu yulduzlar sari talpinar,
Bosh uzra nur sochar uyg'oq Sinolar.

Ahmad al-Farg'oniy, imom Buxoriy,
So'nmas yulduzidir, jumla jahonni.
Elim, hur yo'lingdan adashmay desang,
Yod et porloq yulduz – Sohirqironni!

ХОТИМА

Қадимдан саҳрода адашган қарвон,
Юлдузларга қараб топармиш йўлни.
Нажот тимсолидир, ҳар одил сарбон,
Саробга алданмай, босиб ўтар чўлни.

Юлдузлар, юлдузлар, сирли юлдузлар,
Йўл бошлар қарвонга эзгулик томон.
Демакки, юлдузлар қанча кўп бўлса,
Мақсад қарвони ҳам топажак омон.

Мозий осмонида чараклаб ёнар,
Бизга йўл кўрсатиб буюк сиймолар.
Кўнгил шу юлдузлар сари талпинар,
Бош узра нур сочар уйғоқ Синолар.

Аҳмад ал-Фарғоний, имом Бухорий,
Сўнмас юлдузидир, жумла жаҳонни.
Элим, хур йўлингдан адашмай десанг,
Ёд эт порлок юлдуз – Соҳибқиронни!

Минҳожиддин Мирзо

СОҲИБҚИРОН БЕДУСИ

Маърифий дoston

Muharrir Ilhom Zoyirov

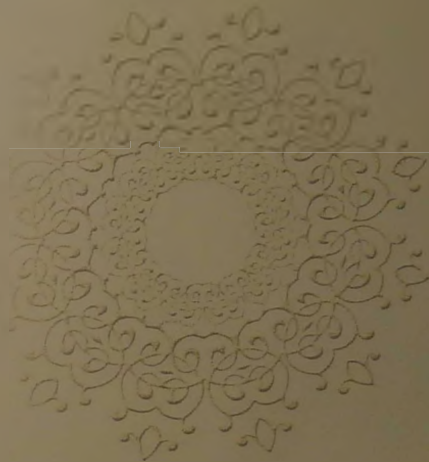
Badiiy muharrirlar Izzat Yo'ldoshev, Komil Jontoyev

Texnik muharrir Yekaterina Koryagina

Musahhah Dona To'ychiyeva

Kompyuterda sahifalovchi Bobur Tuxtarov

Nashr. lits. AI № 154. 14.08.09

2016-yil 4-martda bosishga ruxsat etildi.

Bichimi 84 x 108 $\frac{1}{16}$ Times New Roman garniturası.

Ofset bosma 11,76 shartli bosma toboq 4,3 nashr tobog'i.

Adadi 2000 nusxa. 264 raqamli buyurtma.

Bahosi shartnoma asosida.

O'zbekiston Matbuot va axborot agentligining

G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa

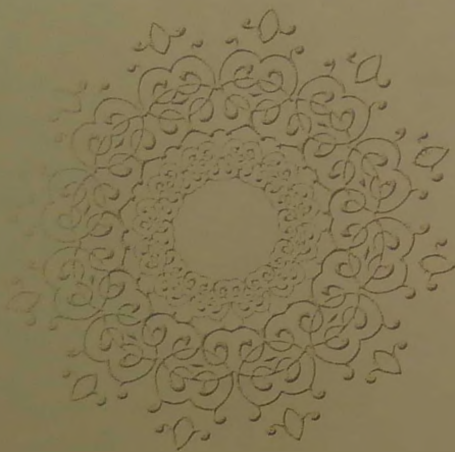
ijodiy uyida chop etildi.

100128. Toshkent, Labzak ko'chasi, 86.

Telefon: (371) 241-25-24, 241-48-62, 241-8Z-29

Faks: (371) 241-82-69

www.gglit.uz info@gglit.uz

Minhojiddin Mirzo

Sohibqiron yog'dusi. / M.Mirzo. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2016-y. – 116 b.

UO'K 821.512.133-1
KBK 63.3(50)'4

Kuch adolatdadir

Amir Temur

ISBN 978-9943-03-747-2

9 789943 037472